

Methodus medendarum febrium / [Joseph Quarin].

Contributors

Quarin, Joseph, Freiherr von, 1733-1814.

Publication/Creation

Papiae : Apud Balthassarem Comini, 1791.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/ehaj2k3s>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

IOSEPHI QUARIN;

5

SACRAE CAES. REG. APOST. MAIEST. CONSIL.
ET ARCHIATRI, IN NOSOCOM. FRATR.
MISERIC. PHYSICI PRIMARI ET
VARIARUM ACAD. MEMBRI.

METHODUS MEDENDARUM FEBRIUM

P A P I A E .

Apud Balthassarem Comini.
Praesid. rei litter. permittentibus.
M D C C X C I.

METHODUS
MEDICINARUM
FEBRIUM

Digitized by the Internet Archive
in 2020 with funding from
Wellcome Library

P A P I A E .

Apud Bahaduram Comiti.
Parsis, et hinc communibus.
M D C C X C I .

I N D E X

C A P I T U M.

C A P U T I.

<i>De Febris in genere.</i>	Pag.	I
-----------------------------	------	---

C A P U T II.

<i>De Syncho non putrida.</i>		6
-------------------------------	--	---

C A P U T III.

<i>De Febre ardente.</i>		16
--------------------------	--	----

C A P U T IV.

<i>De Febre putrida.</i>		30
--------------------------	--	----

C A P U T V.

<i>De Febre maligna.</i>		54
--------------------------	--	----

C A P U T VI.

<i>De Miliaribus.</i>		60
-----------------------	--	----

C A P U T VII.

<i>De Petechiis.</i>		67
----------------------	--	----

C A P U T VIII.

<i>De Variolis.</i>		70
---------------------	--	----

C A P U T IX.

<i>De Morbillis.</i>		80
----------------------	--	----

C A P U T X.

<i>De Erysipelate.</i>		85
------------------------	--	----

CA.

CAPUT XI.

De Scarlatina.

90

CAPUT XII.

De Febris intermittentibus.

93

FORMULAE.

115

CA.

C A P U T I.

De Febris in Genere.

Celerior sanguinis motus cum laesione functionis febris audit.

Constat quidem, saepius in aegris maligna febre laborantibus pulsum ita sanorum similem observari, ut non raro vel etiam doctissimi Medici decipiantur (a). Sic Cel. Tralles monet, quod interdum posito pessimae indolis contagio adeo plenarie, adeo subito vires motrices extinguantur, ut ne quidem febris sensibili et manifestae excitandae sufficiant, aegerque moriatur citius, quam motus circulatorius in vere febrilem assurgat.

Cum vero nemo signum pathognomicum febris dederit, et Clar. viri, ut Sauvages, Lieutaud, etc. characterem febrium in viribus pulsus aucti collocent, cum Illustr. van Swieten iudico, nihil absurdi implicare febris definitionem, quae a pulsus velocitate cum laesa functione desumitur. Uberius circa haec differit Clar. Platnerus filius (b).

Quae cordis contractionem augent, ut functio inde laedatur, febrim producunt.

Talia sunt innumera: aër nimis calidus, frigidus, alimenta et quantitate et qualitate peccantia, pathemata, etc.

Nonnunquam ut in constitutionibus epidemicis, ignotum febrim faciens aëri inhaeret, quod Hippocrates sub nomine *τὸ Θέλον* comprehendit.

A

Abit

(a) Prosper Alpinus Lib. IV. cap. V. Pag. 169. de praesagienda vita et morte aegrotantium.

(b) Briefe eines Atzes über den menschlichen Körper, Thl. N.

Abit febris in sanitatem, in morbum alium et in mortem.

Laetus in sanitatem exitus est, si illud irritans, febrim producens ita subigatur, vel demulceatur, ut cum humoribus sanis per vasa moveatur, vel denique, dum solvitur, evacuetur, aut via insensibili, nempe per transpirationem, aut per evacuationes sensibiles, alvum, urinam, sudorem, haemorrhagiam, etc. quae criticae dicuntur.

In alium morbum transit, si febris non adeo valida sit, ut partes vitales, aut admodum obstruantur, aut destruantur, materies tamen morbi non satis evacuetur; quare ad alias partes transfertur, et obstructions, inflammationes, suppurationes, abscessus, hydropes, cachexias generat.

Morte terminatur febris, si validissimo eius motu, aut acrimonia humorum inducta vasa encephali, vel pulmonum, hepatis, etc. valde obstruantur, aut destruantur.

Febre omnia moventur, propelluntur, subtilissima exprimuntur, crassa inspissantur, cruda coquantur, cocta evacuantur; quare febris non solum ut morbus est considerata, verum etiam, prout Sydenhamus notavit, ut naturae instrumentum, quo impura a puris separat.

Hinc nonnunquam mitiganda, nonnunquam augenda, aut sibi relinquenda, ut in sequentibus patebit.

Noscitur, ut monui, sanguinis auctus motus expulso, qui in viris potissimum tardior est, sed maior ac in feminis.

Gravidae celeriores pulsum, et primis mensibus variabilem habent.

Crebrior quoque pulsus in hominibus minoris staturae, et infantibus notatur; his simul mollior, senibus durior est.

In

In phlegmaticis omni minuto secundo pulsus ferit. In cholericiis 70, et plures ictus minuti spatio numerantur.

Ad vespervas semper frequentior pulsus, et post pastum 10, aut 12 vicibus intra minutum arteria crebrius ferit, ac ante refectionem.

Prognosis est diversa: quo gravior causa irritans, eo gravior morbus.

Symptomatum vehementia, aetas, temperamentum, vires aegri, constitutio epidemica diversam faciunt prognosim. Sic phthistici, gravidæ accedente febre plus periclitantur.

Indicationes vitales in omnibus febribus primæ sunt, et omni febris tempore considerandæ; si vires langueant, erigendæ: si excedant, minuendæ sunt; denique obstructum est resolvendum, acre irritans demulcendum, crudum coquendum, coctum evacuandum, Symptomata mitiganda.

Ridenda, et damnanda versipellis illa medicina, quæ mox capiti, mox pectori, aut alvo medens non modo nihil medetur, sed plurimum nocet.

Neque monente Gaubio singulis, sed urgentibus Symptomatibus medelam opponere oportet, effecta enim morbi hoc, huiusve causa succisis sponte cessant, quæ nonnunquam adeo diversa sunt, ut opposita, ut contraria omnino indicent.

De febribus agam frequentius occurrentibus, licet plurimæ aliæ apud Auctores, ut Cel. Sauvages febrium divisiones legantur.

Sed idem Cl. Vir (a) monet, quod in actuali Medicinæ statu parvi referat ad praxim, non solum species, sed etiam diversa genera febrium ad invicem accurate distinguere.

A 2

Fre-

(a) Nosolog. methodicæ. Tom. II, Part. I, pag. 273.

Freindius asserit, quod multi maximi ingenii viri, non iuste attendentes, symptomata pro ipsis morbis curare tentent, adeoque plures fingant, quam natura morbos, et monente Tissot (a) enormis ille febrium catalogus medicinae progressibus obstitit quidem, nullatenus vero favente Coelo numerum morborum auxit.

Febres sunt epidemicae, seu populo communes; endemicae, regioni propriae; sporadicae, hunc vel illum invadentes; topicae, fixam aliquam partem occupantes.

Sunt febres acutae, quae cito terminantur, et lentae, quae tarde admodum decurrunt; febres continuae, quae nullam apyrexiam habent, et febres intermittentes, ubi tempus est inter paroxysmos, quo aegri a febre liberi sunt.

Continuae aliquae, quae continentes dicuntur, nullam remissionem regularem habent, ut Ephemera, Synochus non putris, febris putrida; febres remittentes, licet nunquam cessent, certo tamen tempore exacerbantur, ut febris ardens.

Sunt demum febres malignae; de harum natura, et indole plurimum dissentiant Medici.

Mihi febris maligna audit, quae invadit cum subita virium prostratione, cuius symptomata non consonant pernicipi morbi, quasi clancularias vitae struerent insidias, nec respondent signis externis, sic ut calor longe mitior adsit, sitis vix ulla, et pulsus debilis, inaequalis, saepe quasi evanescens sub digito tangentis Medici observetur (b). Pulchre eas describit Clar. Schroederus (c), quod reperiantur continuae

(a) De febre biliosa Lausanensi pag. 14.

(b) Lientaud, Sauvages, Swieten.

(c) Opuscul, medic. Tom. I. pag. 175.

DE FEBRIBUS IN GENERE.

nae cum incertis horroribus, pervigilio, sopore, tremoribus, urina pallida, subsultu tendinum, motibus convulsivis, floccorum lectione, etc. summo plerumque cum periculo, etiamsi causae perturbati systematis nervosi evidenter nullas detegas, febresque interdum nec ad putridas, nec ad biliosas, nec ad inflammatorias referre queas.

Conspiciuntur et febres exanthematibus stipatae, in quibus vel pustulae ultra superficiem cutis prominentes, aut papulae eandem exasperantes, aut maculae alieno eam ipsam colore defoedantes nascuntur.

Intermittentes, seu perfectam apyrexiam habentes, dividuntur in quotidianam, tertianam, quartanam, quintanam, quam semel mihi videre licuit. Sunt quoque tertianae, ac quartanae duplicatae et triplicatae.

Denique sunt haemitritaeae, sunt semitertianae, quo nomine Celsus illas febres tertianas seu simplices, seu duplicatas vocat, quae productis admodum paroxysmis continuas remittentes referunt. Galenus vero haemitritaeam appellat febrim, ex quotidiana protracta, et tertiana intermittente factam. Denique febris continua cum tertiana sociata quibusdam ad haemitritaeas refertur, quam vero alii rectius tritaeam, seu tritaeophiam nominant.

CAPUT II.

De Synoche non putrida.

Ephamera in Nosocomio vix occurrit, cum spatio 24 horarum terminetur, unde nomen obtinuit.

Causa levis est, ut major ventriculi repletio, transpiratio impedita. Morbus hic diaeta, quiete, potu tenui, largiori curatur.

Ephamera per plures dies protracta Synochus non putris audit.

Causae sunt ac ephemeræ, sed graviores, ut potus spirituosus, consuetae evacuationes intermissæ et hæmorrhagiæ suppressæ, etc.

Ad debellandam Synochum non putridam efficaciora requiruntur auxilia. Si pulsus plenior, durior, maior faciei oculorumque rubor, vehementior calor, et pectoris oppressio notetur, maxime si morbus ab hæmorrhagiis consuetis suppressis originem ducat, sanguis mittendus, donec pulsus fiat mollior, calorque minuatur.

Sanguinis detrahendi copiam aut numerum, venae sectionum determinant ætas, temperamentum, vires, consuetudo.

Invenes, plethorici, et feminae communiter largiorem ferunt phlebotomiam.

Ubi alia copiosa evacuatio, ut diarrhæa febri iuncta est, minori copia sanguis mittendus.

Parcior quoque venae sectio instituenda in hysteriis, hypochondriacis, male nutritis, in infantibus et ætate admodum provectis; sed et in his non tam annos numerare, quam vires aegrotantis aestimare debet Medicus.

Macilentis potissimum plus sanguinis detrahendum, cum his sanguis, plenioribus vero magis caro abundet.

Morbi vernaes, hinc et hae febres multo facilius venae sectionem admittunt, quam autumnales, dum priores plus de inflammatorio, ultimae de putrido participant.

Notante Huxhamo amplior convenit phlebotomia sicco caelo, quam humido.

Cavendum tamen ab ea venae sectione in morbis acutis, quae febrim nimis cito iugulat, cum haec requiratur, ut impura a puris fecernantur, et e corpore excernantur.

Tissot exempla 20 et plurium venae sectionum intra duos dies institutarum refert; monet autem, quod licet natura quandoque restiterit ictui huic lethali, ingnorantiam tamen Chirurgorum, et Medicorum probaverit.

Ubi magnam copiam sanguinis detrahere oportet, aut parva incisio facienda est, aut apertura venae digito comprimi potest, ne nimio impetu cruor effluat, hoc modo longe largiorem sanguinis missionem ferunt aegri.

Si amarities oris, nausea, vomendi conatus, ructus ova putrida redolentes, oppressio ad scrobiculum cordis notentur, maxime ubi morbus ex nimia ventriculi repletionem, quod ex relatione aegri noscitur, originem duxit, acida, aquosa, nitrata exhibenda ad materiem acrem corrigendam, his mox non proficientibus, vomitorium necessarium. Haud alio utique modo expurganda est, notante Huxhamo, colluvies stomachi biliosa multorum saepe morborum origo et fomes, et Illustr. van Swieten docet, quod si nausea a quovis assumpto, quantumvis gratoaugeatur, nihil superfit, quam ut vomitorio dato sursum expellatur.

Neque tardadnum esse in vomitorio exhibendo vult Valcarengi (*a*), dum ait: confert maxime, ut cito et affatim noxia e ventriculo eliminetur materies, quae cum paulatim exit, maiorem diuturnioremque molestiam aegris adferre solet.

Scrupulus Ipecacuanhae cum grano tartari emetici optime satisfacit. Multi a paucis Ipecacuanhae granis eundem effectum ac a maxima dosi expectant, sed id a cortice praecipue sperandum, cuius granis vj. maiorem virtutem inesse, ac xxx. aliis Parisini notant: hinc Zimmermanus (*b*) monet, quod parva Ipecacuanhae dosis non semper sufficiat.

Tartarus emeticus additur ad viscidum bilioso forte iunctum attenuandum, eliciendumque, cum, ut supra laudatus Zimmermann observat, sola Ipecacuanha in pituita repleto, hinc minus sensibili, ac difficilius irritabili stomacho sufficientem effectum non praestet. Cel. Murray (*c*) granum unum, vel alterum tartari emetici scrupulo Ipecacuanhae stimuli causa feliciter iunxit, si saburra tenacior vexabat.

Pessimus mos est, sola aqua calida emesim excitare, ingens huius requiritur quantitas, hinc saepe ventriculus grave pondus excutere nequit, inde eius debilitas, et pessima mala oriuntur.

Post quemlibet vomitum aqua tepida haurienda; facilius sic vomunt aegri, et facilius materia ad vomitum disponitur.

Ubi venae sectio indicatur, vomitorio praemitenda.

In herniosis, gibbosis, gravidis, haemoptoicis.
phthi.

(*a*) De praecipuis febribus specimen practicum pag. 93.

(*b*) Von der Ruhr unter dem Volke etc. 81

(*c*) Apparatus Medicamentum Tom. I. pag. 528.

DE SYNOCHO NON PUTRIDA. 9

phthificis, admodum cacochymicis, inflammatione, obstructione, suppuratione cuiusdam visceris laborantibus vomitorii loco purgantia antiphlogistica ex tamarindis, cassia, cremore tartari propinanda; (Nro. 1. 2. 3.) ab omnibus fortioribus purgantibus abstinendum; quia illa, quae copiosas evacuationes faciunt, perspirationem impediunt, quod a levioribus non timendum, quae corpus vix mutant observante Sanctorio.

Aqua laxativa Dispensatorii Viennensis ad uncias quinque, vel sex egregium est purgans antiphlogisticum, sed non nimis diu asservata esse debet, cum ace scat.

In gravidis tamen necessitas est leve vomitorium exhibendi, si os valde amarum, ingens anxietas ad praecordia, perpetua nausea, vomitiones observentur.

Dum in Synocho non putrida alvus pauca, magnus dolor capitis, abdominis et lumborum aegrum vexat, clysmia convenit, (Nro. 4.) quod nec nimis calidum aut frigidum applicandum, et cavendum, ne, dum sudanti admodum aegro iniicitur, hic nimium refrigerium patiatur.

Si vomitorii necessitas, et aeger diuturna antea laboravit alvi obstructione, enema prius dandum, sic emollito abdomine corpus simul ad alvi excretionem disponitur, et minus periculum est, ut humores tanta vi ad superiora ferantur.

Diu ieiunantibus saepe appetitus perit, nausea et febris oritur a bile acriore facta, quae in ieiuno homine constanter in ventriculum fluit (a). In his a purgantibus abstinendum est, sed diluentia bilis
acri-

[a] Morgagnius Advers. III. pag. 66.

acrimoniam corrigentia, et corpus leniter replentia conveniunt, ut cremor hordei cum succo citri, acetosa iuri carniū incocta, panatela, fructus horaei; si vero nausea pertinax sit, serum lactis tamarindinatum exhibere convenit.

Evacuatis primis viis remedia conveniunt, sanguinem attenuantia, et absque augmento velocitatis solventia, simulque putredini resistantia, cum humores aut spissitudine, aut acrimonia peccent, hinc diluentia aquosa, acida, nitrata conducunt, unde plurimae formulae ex decocto hordei, aceto, succo citri, oxymelle, syrupis ex fructibus horaeis paratis, cum sale polychresto, arcano duplicato, nitro locum habent (Nro. 5. 6.).

Hordeum aliquid glutinosi lentoris aquae addit, ne nimis cito per urinam, aut sudores dilabatur; oxymel et succi ex fructibus horaeis, et syrupi nimium sanguinis lentorem dividunt, saponacea sua vi oleum aquae miscibile reddunt, et dum spontanea degeneratione in acidum abeunt, putredini resistunt, sitimque tollunt.

Nitrum, quod densitatem phlogisticam corrigit, calorem minuit, et viribus corporis nostri sine augmento velocitatis facile subigitur, prioribus remediis iungendum est.

Ubi lauta vita praegressa, appetitus minor, alvus segnior est, salia media ad dr. iv. vi. de die sumpta pulcherrimos effectus praestant, quod a solis diluentibus et acidis vix expectandum; solvunt enim, faciuntque, ut aegri bis, aut ter de die cum euphoria alvum deponant, sic glutinosum bilioso iunctum attenuatur, et cum haerente adhuc fere semper saburra in primis viis evacuetur, simul humorum copia minuitur. Homines enim laute viventes, corpus non exercentes, plura alimenta ingerunt, hinc necesse est,

est, ut plus saburrae in primis viis, plusque sanguinis et humorum nascatur.

Sal mirabile Glauberi tartaro vitriolato, sali polychresto, arcano duplicato praeponitur, cum facilius in aqua solvatur et ob minorem amaritiam aegris minus displiceat.

Multis praecipue Italis consuetum est, fordes in primis viis haerentes rhabarbarinis expurgare, sed cum Clar. Geoffroy observavi, calorem pharmaco hoc sumpto augeri: Septalius mediolanensis Medicus in febribus aestuosis ob eandem rationem rhei usum improbavit.

Pro potu inservire potest decoctum hordei cum oxymelle, et paucis nitro (Nro. 6.), vel potus ille, qui Italis *limonata* vocatur et ex succo citri aqua diluto, saccharo ad gratiam edulcorato conficitur; cavendum, ne ut pro sanis parari solet, conciliandae suavitatis gratia saccharum ad cortices citri affricum addatur, continent enim cortex citri magnam quantitatem olei essentialis, quod saccharo iunctum oleo sacchari forma ingestum motum humorum auget et bilem incendit.

Emulsa ex feminibus melonum, cucumerum, amygdalis profunt (Nro. 7.); in his enim olei virtus, qua inviscat et obtundit omnem acrimoniam, manet et futurae ranciditatis metus abest.

Potus pauca copia, sed saepius dandus, sic melius sanguini miscetur; neque ita facile ex corpore expellitur, caveturque, ne a nimis dissenso ventriculo anxietas, nausea, vomitus oriatur.

Synochus non putris ex transpiratione suppressa orta, quod communiter accidit, dum maiorem calorem subitum frigus excipit, et quod ex relatione aegri patet, interne theata diluentia, leniter diaphoretica, solventia, ut mixturam (Nro. 8. 9.), decoctum

coctum graminis, infusum florum sambuci cum nitro, melle et oximelle largiter hauriendum poscit, pediluvia tepida, et alvo obstructa clysmata necessaria sunt.

Pulsus durus, plenus, magnus calor, faciei rubor, etc. venae sectionem subito indicat, et refrigerantia (Nro. 4. 5. 6.) superius dicta in usum vocanda sunt.

Nimius cubiculi calor, stragulorum pondus, medicamenta stimulantia evitanda, ne sanguis in nimium motum urgeatur, et levis synochus non putrida in gravem morbum inflammatorium mutetur.

Diaeta in synocho non putrida sit tenuis ex panatella, cremore hordei, et quia Austriaci adeo iuribus carniarum assueti sunt, iis concedi debent, cum a multo tempore consueta, etiamsi deteriora fuerint, insuetis minus turbare soleant. Succus citri addendus, ut proclivitas in putredinem corrigatur.

A iusculis pingue supernatans sollicitè auferendum, ne debilem ventriculum offendant cito rancescens hoc oleum.

Fructus horaei, cerasa, prunellae, pruna, poma borstorfiana alvum movent et ob gratum acorem sitim, caloremque minuunt: dum cocta sunt, minus flatus generant.

Cubiculum sit moderate calidum, hinc aestate aperiendum, transitus tamen aëris per rimam angustam, aut per fenestras vel portas oppositas ad lectum aegri vitandus. In thermometro Bianchiano seu Reaumuriano temperies aëris pro aegrotis (*chaleur des chambres des malades*) male figitur ad gradum 17^{mum}, qui in Farenhaitiano 70mo correspondet. Optimus gradus caloris est, qui in thermometro Farenhaitiano inter 60^{mum} et 63^{tium} habetur.

Monendi aegri, ne stragulis plumis repletissimis (quae in Austria consueta sunt) corpus tegatur.

Terminatur haec febris tertia, quarta, septima die. Rarius hanc excurrit. Nonnunquam ubi a nimia ventriculi repletionem malum ortum, faburra per emeticum excussa sine alia evacuatione notabiliore febris cessat.

Inde videtur necessitas vomitorium hic Viennae non ratione climatis, sed vivendi generis, ubi plurimae febres nimiae repletioni stomachi maxime per carnes originem debent. Hinc Baglivius monuit, quod aliter in morbis curandis tractandi sint Itali sub adusto climate et sobrie viventes, aliter Galli, Hispani, Germani, aliique sua quique utentes aëris temperie et suo quique victus genere.

Sollicite semper inquirere in causam morbi debet Medicus, et teste Ill. van Swieten (a), non melior in medicina canon est, quam ille, quod in curandis morbis semper ad causam primam, unde omnia reliqua fluxerunt, sit respiciendum, ex hoc fundamento sola certa et valida auxilia deduci possunt.

Crises sunt variae per urinam, alvum, sudorem diarrhaeam: aphthae quandoque diebus criticis prodeunt, et a van Swieten (b) inter imperfectas crises numerantur; mihi eas cum febre nunquam videre contigit, nisi elapso anno, ubi in gravissimis febribus potius summam humorum ad putredinem dispositionem, quam crisin notabant.

Diarrhaeam praecedunt nonnunquam borborygmi, tormina, murmura et commotiones ventris, hypochondria elevata, dolor lumborum. Autumno crebrior est crisis per alvum.

Ante haemorrhagiam narium notatur rubedo
ocu.

(a) Tom. I. pag. 53.

(b) Tom. III. pag. 103.

oculorum, temporum gravitas, visus hebetudo, acutus occipitis dolor, lacrymae involuntariae, narium pruritus, quandoque pulsus dicrotus, ubi in diastole arteria bis ferit digitum tangentis, antequam systole sequatur.

Sanguineis laute pastis, vel ubi morbus a consuetis haemorrhagiis suppressis, abusu spirituosorum ortus, frequentior est narium haemorrhagia.

In subiectis carnem mollem et humidam habentibus, et ubi febris ex impedita transpiratione, sudor quandoque morbum tollit, tunc urina est parcius, cutis mollis, corpus aequali vapore calet, pulsus mollis, undosus.

Criticam per urinam evacuationem praecedunt gravitas hypochondriorum, lumborum, circa pudenda ardoris quidam sensus, aucta urinae quantitas. Tempestata frigidior, et ubi morbus ex transpiratione suppressa natus, frequentior haec crisis.

Criticas has esse evacuationes docet levamen, sic testante Hippocrate: Si talia purgentur, qualia purgare oportet, confert et facile ferunt.

Accidunt autem crises in morbis acutis diebus potissimum quaternariis, ut 4to, 7mo, 14to, etc.

In nostris regionibus non videntur ita occurrere crises, ut veteres observarunt, ob coeli nostri naturam, vitam intemperantem, exhibita pharmaca, et crebriores institutas venae sectiones.

Prout febris minuitur, ita successive cibi augeri possunt.

Dum febris integre abest et carnes tenerae concedendae.

Affuetis etiam plus nutrimenti dandum. Sic Ill. van Swieten historiam strenui potatoris habet, qui venae sectione, victu tenuissimo et dilutissimo potu ad extrema fere redactus vini rhenani poculo, et iure
car-

carnium refocillatis viribus brevi a periculoso morbo evasit.

Senes facillime ieiunium ferunt; secundo aetate consistentes; minime adolescentes, omnium minime autem ex his, qui inter hos sunt alacriores.

Reconvalescentes saepius, sed parcius comedant, facile digerenda, nec variae speciei alimenta.

Coena sit parca tum quia reconvalescentes ad vespertas ut plurimum peius valent, tum quia somnus inde turbatur.

Crebriores sed parvae refectiones conveniunt.

Potus quantitas successive minuenda, ne aut ventriculus nimis debilitetur, aut timere incipiant aegri.

Post febres continuas alvus saepius tardior est, ita ut per duas, aut tres dies eam non excernant; si nullum inde incommodum, nil movendum; si vero dolor capitis, anxietas, tensio abdominis sequatur, clystma applicandum.

Lectus brevi deferendus est, quia et sanus ei affixus inde debilitatur.

CAPUT III.

De Febre Ardente.

Febbris ardens est continua remittens cum ardore digitum fere tangentis urente, siti inexplebili, siccitate corporis, dolore capitis, respiratione difficiliore, urina pauciore et rubra, pulsu duriore, ac pleniore.

Viri, iuvenes, fibra stricta et rigida gaudentes, aromaticis spirituosis abutentes, in aëre calido et sicco viventes, corpus nimium exercentes, vel et ii, quibus consuetae haemorrhagiae suppressae sunt, ut plurimum hoc morbo corripiuntur.

Differt ardens ab haemitritaea symptomatum intensitate, et quod frigus non habeat tempore exacerbationis, sed aestum maiorem.

Morbus est periculosus; ubi lingua, fauces humectantur, alvus libera, urina minus colorata, aequabilis calor per totum corpus ad extrema usque diffusus deprehenditur, spes optima est valetudinis recuperandae, cum vasa pervia et humores meabiles significet; si autem urina tenuis et alba, summus calor circa vitalia cum extremorum frigore; si parotis non suppuret, neque alia superveniat evacuatio; si sanguinis sputum, aut urinae cruentae mictus, deliria ferocissima, respiratio admodum difficilis, convulsiones accedant, aut aegri floccos carpant, summa morbi lethalitas.

Cura a venae sectione largiore incipienda, donec pulsus fiat mollior, calorque minuat. Si venae sectione facta iterum exorbitet febrilis impetus, denique sanguis educendus.

Nonnunquam pulsus nec adeo magnus, nec durus

rus deprehenditur, rubor tamen faciei, anhelosior respiratio, vitae genus praegressum, haemorrhagiae suppressae, etc. suadent vires non deficere, sed corpus ab humoribus obrutum esse, hinc vena tundenda; ut vero Medicus securus sit, pulsui alterius brachii digitus applicandus est, dum e vena aegroti sanguis mittitur. Si pulsus sit parvus, tremulus, intermittens, desistendum; si vero insurgat, sanguinis missione pergendum, cum hac in acutorum principio neglecta in subsequentibus febris stadiis nullo modo compensari possit testante Huxhamo.

Haemorrhoidibus tumentibus hirudines applicandae sunt.

Si saburra in ventriculo haereat, emetico ejicienda est.

In ardentis fervore medicamenta conveniunt, quae (ratione habita temperamenti, virium, etc.) saepius de die alvum movent (Nro. 2. 5.).

Praeterea indicantur, diluentia et sanguinis phlogisticam densitatem sine augmento velocitatis attenuantia; hinc decoctum hordei, acetosae, acetum, succus citri, nitrum, oxymel largiter ingerenda; (Nro. 4. 5. 6. 10.) cum in cadaveribus febre ardente defunctorum sanguis multus, crassus et ater in arteriis, paucissimus in venis reperiatur.

Pro potu sint emulsa tenuia cum paucio nitro, limonata, serum lactis, lac ebutyratum, acetum aqua dilutum.

Aestivo tempore succi recentium fructuum horaeorum aqua diluti exhiberi possunt (Nro. 11. 12.). Hi enim grati sunt, sitim, calorem minuunt, saponacea sua vi aquam oleo miscibilem reddunt, et efficiunt, ne subito iterum de corpore diffletur. Nonnulli Medici timent et damnant usum succorum ex fructibus horaeis expressorum, sed hi ipsi sine

metu eosdem saccharo in formam syrupi redactos praescribunt.

Ubi alvus adstricta, decoctum hordei cum cremore tartari acidum redditum optime pro potu inservit.

Contra immanem capitis dolorem epithemata ex pane secalino cum aceto conducunt. Ubi facies rubet et venae inflatae sunt, cum successu hirudines pone aures applicantur.

Ad calorem minuendum, sanguinemque a superioribus derivandum sinapismi (Nro. 13.) plantis pedum apponendi, qui dum sicci, renovandi.

Laudantur in ardentibus, ut crura aquae tepidae immergantur, et pedibus cataplasmata emollientia adhibeantur; talis autem medendi modus, etiamsi rationi maxime congruus, rarissime tentatur, et Medicum, qui hujusmodi auxilia praeceperat, se ludibrio exposuisse intempestivo Clar. Wintringham (a) vidisse contigit.

Eidem scopo inserviunt clysmata, quae simul ex intestinis feces in loco tam calido facile putrescentes eluunt, et dum oscula vasorum reabsorbentium intrant, sanguinem diluunt et attenuant, hinc etiamsi alvus libera, ubi magnus admodum calor deprehenditur, quotidie injici possunt, nisi vires nimium fractae sint.

Amarities oris, nausea, quae diluentibus et acidis brevi non corrigitur, vomitorium petit; saepissime enim in his febribus putridi quidpiam in primis viis haeret. Sic Illustr. van Swieten notat, ad finem aestatis vel in autumnio raras esse febres inflammatoriam tantum naturam habentes, sed iam quid-

(a) Notationes et observationes in Rich. Mead. Monita, et Praecepta medica, pag. 316.

quidquam de bilioso participant; hinc vomitorio neglecto deliria, anxietates, convulsiones sequuntur, licet id, quod vomitu ejicitur, nec mole valde spectabile, nec pravis qualitatibus insigne sit.

Si deliria ferocia, clysmata omni trihorio aut quadrihorio injicienda, sinapismi acriores (Nro. 14.) applicandi, abstinendum a vesicatoriis, inde enim febris maior, calorque auctus spectatur; eam ob rationem Illustr. van Swieten (a) cantharidum usum minime tutum esse dicit, ubi valida febris et calor magnus urget.

Si usu remediorum antiphlogisticorum praegressis depletionibus, et evacuationibus debitis febris pergat, vires langueant, cortex peruvianus, maxime ubi manifestae et regulares exacerbationes, in usum vocandus, qui remissionis tempore exhibendus.

Vires corticis praepollentes in febribus continuis aequae ac in intermittentibus profligandis Mor. tono (b) iam innotescebant.

Extracti forma magis arridet (Nro. 15.); in substantia datus non raro nauseam, anxietatem, sensum ponderis in ventriculo, amaritiem oris, maioremque calorem, alvi obstructionem generat, ubi ab extracto crebriores alvi deiectiones nigricantes, extracto similes cernuntur.

Sydenhamus iam nonnunquam tincturam corticis pulveri praeferebat, quia ab hoc constrictionem metuebat.

Quandoque a Pharmacopaeis addito sale tartari extractum paratur, ut labori, tempori, et carbonibus parcant, quia citius partes corticis solubiles operis salis tartari in aqua solvuntur, sed remedium inde

B 2

na-

(a) Tom. 3. pag. 47.

(b) Opera medica pag. 55.

nascitur ad debellandum hunc morbum, ubi tantus motus humorum, et calor, magis noxium, quam proficuum.

Decoctum corticis peruviani (Nro. 16.) cum aceto, succo citri, sale polychresto (nisi diarrhaea adsit) syrupo ribium, aut rubi idaei edulcoratum, pulcherrime prodest. Cel. Vogel. efficacius id vult, ac extractum. Certe observata medica nos docent gangraenam proserpsisse cortice peruviano et in extracto et in substantia propinato, quae sistebatur decocto eiusdem.

Cum multi turbidum abhorreant corticis peruviani decoctum, Baumé infusum frigidum oculo gratum paravit. Infudit unciam dimidiam corticis in lagena sedecim aquae unciis: infusum hoc per aliquot dies reliquit, id saepius de die agitavit, tandem aquam hoc modo laete rubentem, ac ex fulvo coloratam per chartam emporeticam filtravit, ac ita porrexit, aut etiam pro extracto sicco sensim sine ebullitione evaporavit.

Haec methodus pro parando extracto, ut Baumé voluit, exiguae virtutis videtur. Rogavi experitissimum Professore Iac. de Well, ut periculum faceret. Infudit quantitatem a Baumé determinatam cum eadem praescripta copia aquae, permisit infusum per 4. dies; aqua erat levissime colorata saporis leviter amaricantis, hac decantata, novam aquam affudit, idque tertia vice repetiit; tandem corticem residuum cum aqua nova decoxit, et obtinuit decoctum turbulentum saporis subadstringentis, simulque amarissimi, cum sapore infusi plane non comparandi.

Praetendit Baumé duabus infusionibus omne solubile ex cortice ita extraxisse, ut cortex tali modo extractus, ac dein in recenti aqua decoctus

ei parum, aut nihil tribuerit. Clar. Wellius contrarium observavit. Erat enim huius infusum debile; decoctum vero ita frigide extracti corticis forte, praestans et sapidum valde: apparet itaque, quod aqua frigida infusus cortex nil minus, quam omnibus suis partibus solubilibus spoliatur.

Multo efficacior est infusio calida; infudi enim unciam unam corticis peruviani selecti et pulverisati unciiis sexdecim, et in loco moderate calido per triginta horas reliqui: decantata infusio bene quidem, sed non profunde colorata erat, attamen corticis sapore et odore optime impraegnata, ut aqua omnem substantiam efficaciorē inde extraxisse videretur, nam restans cortex per duas dein horas in aqua decoctus, ei vix quidquam praeter colorem rubrum tribuit.

Admodum nauseosis extracti, aut decocti loco sal corticis peruviani dictus exhiberi potest, quae pars magis resinosa est, primam in solutione formans cuticulam, dum leni calore humidum illud evaporatur.

Hinc maiori puritate ab extracto differre videtur, et drachma una magis efficax, ac binae aut tres extracti habentur. Anno 1759. hoc remedio aliis non proficientibus discipulum olim meum egregium Nosocomii Pazmaniani Physicum Henricum Collin hoc morbo decumbentem sanavi.

Corticis peruviani dosim determinant vires aegri, magnitudo morbi, constitutio epidemica. Uncia semis extracti sufficiebat, sed et saepe ad unciam j. nocturni spatio ascendendum erat.

Nec credendum, cum cortex adeo praestans remedium in hydrope, cachexia, fluore albo, passione hysterica, debilitate systematis nervosi sit, eum sanguinem densare; decoctum corticis peruviani sanguini

mixtum eum rubicundiorum et fluidiorum facit testante Schwenkio, et multorum cortice utentium sanguis facile secedebat, nec inflammatorius erat.

Quamdiu vero pulsus satis durus est, etiamsi venae sectiones sint institutae, primae viae purgatae et vires admodum prostratae, cortex non prodest, imo morbum auget.

Tentavi iam anno 1753, antequam corticis usum in similibus febribus per Clar. Pringle edoctus fuero, cum remissionem regularem viderem, venae sectione facta et purgatis primis viis, morbum subito cortice iugulare, sed febres longiores, crises tardiores, imperfectas, et crebriores recidivas secutas dolui.

Supra laudatus Pringle (a) nec effectum sperat a cortice in gangraena, ubi vasa nimium plena, et dum sanguis crusta inflammatoria tectus est.

In ardentibus tamen, in quas intermittentes transire, mox ab initio remissionis tempore cortex, aliis antiphlogisticis iunctus, summo cum effectum praescribitur.

Communiter in hisce febribus delirium maniores iunctum est, nonnunquam tamen asaphodes notatur; pulsus tunc est debilis, celer, inaequalis, adsunt subsultus tendinum, tremores, oculi caliginosi, convulsiones. In hoc pessimo statu moschum (Nro. 17.) omni trihorio, aut quadrihorio (continuato simul corticis et diluentium usu, nisi aegri bibere recusent) summo cum effectum exhibui, sequebatur ut plurimum sudor moschum redolens, levans.

In hystericis et hypochondriacis, qui moschi odorem non ferunt, levis camphorae dosi: infusum serpentariae, (Nro. 18. 19.) aut spiritus cornu cervi cum essentia castorei (Nro. 20.) substitui potest.

Con-

(a) Observations on the Diseases of the Army. pag. 343.

Contra vigilas erectus corporis situs, regimen frigidius, alvus liberior, et linteum aceto et aqua rosarum madidum capiti impositum temporibus admotum pulchrum effectum facit.

Abstinendum ab opio, quod nonnulli suadent, ut impetus naturae ferocior inde compefcatur. Vigiliae enim perseverantes crebrius leve inflammationis initium in encephalo notant, quod per opium facile augetur, cum ab eodem sumpto humores magis ad caput ferantur. Opii actio similis est ac vini, quod certe nemo in arte peritus commendabit, ubi inflammationis metus, et nemo eodem ferociorem naturae impetum compefcet. In febre ardente ab opii parciſſima doſi exhibita perturbationes capitis ac leve delirium vidit Fridericus Hoffmannus. Clar. Pringle docet opiata manifeſte nocere, ſi vigiliae a febre pendeant. Teſtatur quoque Clar. Gorter, quod motus acceleratus in febribus ardentibus non ſolum non compefcatur opio, ſed temulentia et furor inducatur.

Criſis eſt varia per haemorrhagiam narium, alvum, ſudorem, parotides et quandoque haemorrhoides.

Nunquam benigna reſolutione morbus hic ſolvitur; cum parvi tantum morbi ſolvantur, magni vero judicentur.

Haemorrhagia narium magnum nomen inter criticas evacuationes meretur in febre ardente. Praecedunt ſigna in capite de febre continua ſimplici dicta, oportet autem ut copioſus ſanguis per nares effluat.

Si ſanguis ſit craſſus et ater, guttatim erumpens, vas aqua calida repletum naribus ſupponendum, ut per vaporem hunc vaſis laxatis cruori effluendo copia fiat:

Si nimia ſit haemorrhagia, quod ex ingentis ſanguinis profluentis copia, pallore, venis confidentibus,

pulsu vacillante et debili noscitur, acetum aqua mixtum naribus externe applicatum conducit.

Haemorrhagiam narium nimis profusam et die critico advenientem jam damnavit Hippocrates, hinc si tam valida sit, ut periculum in mora adesse videretur exhausto fere jam corpore, nunquam fefellit Illustr. van Swieten vitrioli albi meracissima solutio (Nro. 21.), si nempe turunda hac madida naribus immitteretur, curando, ut quam profundissime ingrediatur nares. Hoc fit, si calamus linteo carpto obvolvatur solutione vitrioli imbuto, dein immittatur hac lege, ut primo perpendiculariter intrudatur ad pollicis dimidii plus minusve longitudinem, ac si quis per narium foramina versus fauces protrudere vellet, dein eleve- tur prudenter calamus relicto linteo carpto. Nisi tali cum cautela hoc fiat, raro ad locum affectum vitrioli solutio pervenit. Relinquitur autem haec turunda ibi, donec post unum, alterumve diem sponte elabatur.

Parotides, vel et tumores glandularum inguinalium in hoc morbo apparent, quibus cataplasmata applicanda suadentur; sed emplastra gummosa, ut diachylum cum gummatibus, de galbano crocatum dispensator. Viennens. his praeferuntur, cum refrigeratis cataplasmatibus parotides facile repelli possint. Statim ac pus formatum judicatur, aperiendae sunt frustra expectatur fluctuatio puris, ac tumores integre maturi satis duri sint. Si abscessus diutius clausi relinquantur, in vehementi hoc morbo pus subito acre fit, sanguinem intrat, et nonnunquam periculum praesentaneum, dum ad partes nobiliores fertur, nonnunquam febrim lentam creat.

Abscessu aperto, si pus album non foetidum, specillum non tingens conspiciatur, si febris minuatur, bonum, si vero saniosum prodeat cum fractis admodum viribus, pulsu inaequali, intermittente, pessimum. Ubi

Ubi parotides subito disparent sine subsequente alia evacuatione, malum: sed et parotides suppurantes non certam salutem notant. Hippocrates jam binos aegros notat, qui suppuratis licet parotidibus, perierunt. Ballonius recte monet, parotides perniciosas esse, quoties febris cessationem non adferunt. Imo fere semper lethales sunt, nisi paullatim tumor corripiat, neque coma aut spirandi difficultas invadat.

Sputa crassa, mobilia lubrica testante illustr. van Swieten cum reliquis evacuationibus in ardente quidem concurrunt, raro tamen vel nunquam iudicium his solis absolvitur.

Si tussis aegros corripit, praeter nominata superius remedia, pro ratione symptomatum et virium vitae simul dari potest decoctum althaeae cum oxymelle (Nro. 22.); si sputa crassa sint, et tenacia, unc. j. oxymell. scillae, aut altera addenda.

Ubi vero stertor accedit, sputa non prodeunt, ita ut metus suffocationis sit, kermes minerale propinandum, quod ad granum omni bihorio aut trihorio dandum (Nro. 23.). A levi hac dosi vix vomitus, aut diarrhoea orietur. Si vero excitentur, duo grana massae pillularum de styrace aut cynoglossi tali pulveri iungenda, donec vomitus aut diarrhoea minuantur, dein iterum kermes minerale solum exhibendum. Non multum ab opio metuendum est, in illo enim statu, ubi sputa et tenacia et crassa apparent, febris admodum mitigata est, nec amplius ferocior ille naturae impetus spectatur.

Urina cum sedimento lateritio potius pro crisis nuncio, quam critica evacuatione habenda; quo enim sediminis citior et diuturnior depositio, eo perfectior crisis.

Notat Boerhaavius, quod febris ardens critica cum rigore solvatur, sed bene monet Illustr. van

Swie-

Swieten, quod quavis criticus talis rigor solutam et mobilem jam materiem denotet, in febre ardente tamen haec raro vel nunquam tales habeat dotes, ut sanis assimilata humoribus cum illis fluere possit per vasa absque ulla notabili functionum perturbatione, adeoque critica evacuatio fere semper talem rigorem sequi solet: itaque febris ardens solvitur quidem cum rigore, raro tamen vel nunquam hoc solo sanatur.

Cavendum, ubi similis rigor sequitur a calefactionibus, hic enim potissimum, ut monui, evacuationis futurae nuncius est, cum materiem peccantem mobiliorem significet, inde attritus minor et minutus caloris sensus nascitur. Post similem criticum rigorem restituto libero humorum motu per vasa, brevi sequitur aequabilis per universum corpus calor, hinc facile distinguitur a pessimo rigore, quem extremorum frigus excipit, dum immeabilis redditus sanguis ad extrema usque corporis propelli nequit. Hinc Hippocrates docuit, quod si rigor incidat fractis iam viribus, omnino funestus sit et aegri moriantur.

Si diarrhoea cum levamine fiat, critica est et sibi relinquenda; si vero vires debilitentur, facies collabatur, pulsus inaequalis, aut admodum debilis reddatur, cohibenda est, a nitro, salibus, melle abstinentum; extracti corticis peruviani loco substantia eius danda, cum ab extracto, ut superius monui, potissimum alvus crebrior sequatur, mixtura ex bolo armena et gummi arabico (Nro. 24.) omni bihorio aut trihorio ad unc. j. exhibenda simul tamen pro diversitate superius notatorum symptomatum decoctum corticis peruviani, camphora, etc. propinanda. Vesicantia suris applicata levamen ferunt.

Laudatur contra nimiam diarrhoeam radix salep (Nro. 25.), sed tute huic substitui potest laete in Austria crescens orchis morio Linnaei, cuius radix in
aqua

aqua una alterave ebullitione decocta, ab exteriori cortice mundata, filo suspensa et in aëre exsiccata, dura, ac semipellucida instar gummi tragacanthi evadens, in aqua dein tota solubilis, eamque glutinosam reddens (Nro. 26. 27.).

Prodest et in vehementiore diarrhoea infusum ex floribus rheados et sambuci paratum; oportet, ut flores sambuci sicci fumantur, cum recentes testante Vogel alvum moveant.

Nonnunquam in febre ardente pulsu forti et duro in mollem et parvum mutato diarrhoea debilitans fractis iam admodum viribus accedit et a quolibet potu assumpto augetur, tunc ad adstringentia confugiendum, et drachma semis aut scrupuli duo succi inspissati catechu, aut pulveris corticis simarubae mixturae cum cortice addenda, cum haec diarrhoea minus ab acrimonia, quam a relaxatione dependeat, quae facile oritur per potum perpetuo assumptum, per tot clysmata iniecta, per ipsum maiorem affluxum humorum iam in principio morbi a materia acris in primis viis haerente et intestina irritante generatum.

Urgente admodum necessitate opium per vices exhibendum.

℞. Opii pur. gr. jβ.
Sacchar. albi drach. ij.
Aq. fl. rhaead. unc. iβ.

M.

Sumat omni bihorio cochlear, donec alvi fluxus minuatur, cavendum enim est, ne subito sistatur.

Si post medicamenta adstringentia aut paregorica diarrhoea suppressa anxietas, respiratio difficilis oriatur, abdomen inflatur, enema emolliens (Nro. 28.) ex decocto althaeae, aut lacte iniciendum, extractum corticis peruviani propinandum, donec alvus immutata iterum symptomatibus secedat, alias enim gangraena subito et morbo et vitae finem imponit.

Ad curam plurimum facit moderatus aëris calor, hinc ut aegri non plus iusto incalescant, oportet, ut potius supra culcitram, quam lectum plumis refertum decumbant.

Celsus iam monuit, quod febre ardente laborans amplo conclavi tenendus sit, quo purum et multum aërem trahere possit, et Galenus docuit, quod in morbis, ubi nimius calor, cavendum, ne a turba ingredientium hominum domus calefiat.

Hinc aestate, ubi calidus et siccus aër, non solum portae et fenestrae aperiendae, ita tamen, ut transitus aëris per has oppositas ad lectum aegri impediatur, sed et aqua frigida cum sale ammoniaci, nitro in pavementum et ad parietes respergi potest, sic gratum et tutum refrigerium conciliatur. Rami florentis sambuci aut fraxini, salicis, betulae, populi, rosarum, oxyacanthae, viburni aquae immersi eandem absorbent et expirant, aëremque sicciorem corrigunt.

Eodem scopo inserviunt linthea salis ammoniaci aut nitri muria madida in cubilibus suspensa.

Malus Viennae mos est, omni anni tempore et in omni fere morbo iuscula tepida, aut infusa theata affatim exhibere, inde enim et aestuante per febrem ardentem aegro calor magis augetur, et decumbentes non refocillantur, sed sudoribus diffluunt, hinc praeponenda frigidiuscula, acidula. Cavendum a gelido potu, licet enim gelidam quandoque profuisse in febribus noscamus, minime tamen optime monente Illustr. van Swieten ex rarioribus illis casibus concludi potest, illum semper febricitantibus exhibendum esse, non magis, quam si haleces salitos, lardum et similia quis commendare vellet in victu febricitantium, quia quandoque his assumptis febres curatae fuerunt, dum sum-

mo appetitu haec desiderarent aegri et invitis etiam Medicis assumerent. Optime dicit Cleghorn (a), vituperandos esse eos Medicos, qui frigidum potum aegrotis negant, dum eum appetunt; damandos vero esse eos, qui, ut Itali, et Siculi Medici, potum glaciale concedunt, nisi eo iam sani assueti sint aegri.

Pro pauperibus est serum lactis ebutyratum omni pinguedine butyracea orbum, acidulum. Si tamen nimia diarrhoea inde oriatur, quod saepius vidi, abstinendum.

Non raro post febres ardentes, maxime ubi sputa copiosa apparebant, corpus exhaustur et respiratio ad motum difficilior cum sputis purulentis notatur, equitatio, aura ruralis, decoctum ex cortice peruviano et lichene Islandico (Nro. 29.) interposito lactis usu cum moderato corporis exercitio pulchre profunt.

Post febres continuas aegri sudoribus quandoque diffuunt, efficax admodum est salviae (Nro. 30.) infusum aquosum, aut vinosum; si inde, ut quandoque notavi, calor maior, aut frigus oriatur, cortex peruvianus, aut decoctum corticis peruviani cum spiritu vitrioli et guttis quibusdam liquoris anodini mineralis utiliter propinabitur.

Surditas post febres ardentes remanens aut sponte cedit, aut emplastro ex galbano cum camphora nuchae imposito tollitur.

Malo consilio reconvalescentibus ex ardentibus et reliquis febribus continuis purgans exhibetur, si de nullo symptomate conquerantur.

CA-

(a) Observations on the diseases in Minorca pag. 120.

CAPUT IV.

De Febre Putrida.

Febrem putridam nonnunquam per aliquot dies praecedit languor, somnus inquietus, appetitus prostratus, dolor capitis, lumborum, spiritus foetens, urina pessime olens, sequitur febris, quae remittit, iterum exacerbatur sine typo, pulsus ab initio celer, parvus, mutatur dein in fortiozem et si inflammatorii quidquam iunctum est, in duriozem, lingua est alba, anima foetens, os amarum, crebrius nausea, vomendi conatus, aut ipse vomitus aegros vexat. Urina est pauca, cutis interdum sicca, alvus constipata, quandoque crebriores deiectiones, sudor copiosus, sed sine levamine notantur.

Nascitur febris putrida ab abusu carniū, piscium, maxime non recentium, contagio, constitutione epidemica, inundationibus, aquisque effusis putrescentibus, retento perspirabili; hoc enim putrescentis indolis est et ad intestina plerumque refluens; quare pluviosa et tepida tempestate febris putrida frequentius occurrit, licet frigida quandoque hyeme grassetur.

A solo victu malo putrida epidemia pessima oriri potest; dum in obsidione Bredana fama pressi incolae impuro victu uterentur, saevissima pestis grassabatur, interim regius exercitus, qui hanc urbem obsidebat, omnibus ad vitam necessariis instructus a dira hac lue immunis erat. Et observatis constat, quod tempore belli in legionibus, ubi milites accuratius nutriebantur et purius servabantur, multo rariores febres putridae occurrerent.

Pu-

Putridissimae febris quoque causa est atmosphaera stagnans frequentia hominum polluta, quae mox valde rancet; hinc in carceribus et nosocomiis, ubi plurimi homines congesti sunt, aer longiore mora pestiferus fieri potest; sic in penultimo bello, dum turba militum noviter lectorum cubiculis arctioribus includebatur, pessima febris putrida plurimos e medio tollens oriebatur.

Quandoque putridae praecaventur, si castra saepius mutari possint, si magni ignes in iis accendantur, si tentoria succensi sulphuris fumo crebrius purgentur. Bonum quoque foret acetum aqua dilutum praecipue aestuante Sirio militibus praebere; si vero aceti copia non sit, aqua, cui quidquam spiritus vitrioli instillatur, conducit.

Diversae indolis febres putridae occurrunt; nonnunquam putrido-inflammatorii quidquam iunctum est, quod ex pulsu duriore, facie magis rubra et venis plus inflatis noscitur, sanguineis, laute pastis, bibulis non raro id accidit, vel ubi in initio morbi ventriculum et vires languentes per vinum aut aromatica erigere student aegri.

Non raro putrida materia solummodo in primis viis haeret, maxime in principio morbi, aut ubi hic a nimia repletionem ventriculi per carnes vel pisces semiputridos ortum duxit; his pulsus non admodum debilis, vires non adeo fractae, color faciei minus luridus, os vero amarum, oppressio ad scrobiculum cordis, ructus foetentes sunt.

Sed et haerente adhuc fomite in primis viis putridum iam in massam sanguinis duci potest, tunc pulsus celer, inaequalis, debilis, cum oppressione ad scrobiculum cordis, fador et urina foetidior deprehenduntur.

Putrida ex contagio, constitutione epidemica, usu

usu aquarum putrescentium non raro primo sanguinem afficit, dein putridum exinde fecernitur, et ad primas vias fertur. Sic Hoffmannus monet, quod febres ipsae bilem generent.

Noscitur hic morbus ex causis nunc dictis praegressis; pulsus in initio debilis et celer est, vires plurimum prostratae, sudor copiosus, alvus crebra, serosa, morbum non levans, petechiae brevi erumpunt sine levamine, lingua plumbei coloris, facies lurida, deliria, tremores subito se iungunt, oculi sunt turbidi, et licet aegri non appetant, nausea tamen et vomendi conatus minores observantur, ac ubi sordes in ventriculo collectae haerent.

Quandoque morbo putrido iam adulto status inflammatorius accedit, maxime ubi primae viae initio morbi evacuatae non fuerunt, hinc bilis putrida febre acrior reddita partes erodit et inflammat.

In hoc statu pulsus celer, parvus, subdurus tangitur, ac si tenue filum ferreum per arteriam ductum esset; lingua est summe arida, genae rubent, deliria, meteorismus, singultus et convulsiones accedunt, aegri aut potum respuunt, aut ab eodem anguntur, non raro medicamenta et potulenta vomitu reliciunt, ut plurimum diarrhoea ichorosa aegros e medio tollit.

Prognosis in febre putrida est varia; quandoque, ubi fomes mali in primis viis haeret, emetico dato cito terminatur morbus; sic Tissot (a) dicit: Emesis febrem saepe omnino iugulat.

Nonnunquam per sex septimanas durat morbus, maxime, si ab initio primae viae non satis purgatae fuerunt.

Tran-

Transcunt hae febres in intermittentes, obstructions viscerum et icterum; saepe in ipsis febribus biliosis aegri, ut in ictero flavescent, quod nec bonum nec malum signum. Pringle cadaver aperuit similis defuncti, et nihil calculosi, nihil obstructi in cystide, aut ductibus biliosis invenit.

Post evacuationes primarum viarum morbus per aliquot dies in eodem statu manet: si hypochondria mollia, aequalia, non dolentia, decubitus sanorum similis, respiratio facilis, mens conscia, pulsus aequalis, salus sperari potest: si pulsus in celerem, parvum, inaequalem mutetur, abdomen infletur, deliria, subsultus tendinum, convulsiones, singultus (qui tamen nimiae ingurgitationi quandoque originem debet) accedant, si aegri floccos carpant, excrementa inscie deponant, si pustulae purpureae vel lividae corpus deturpent, hypochondria tensa et inflata sint, aeger fere moritur.

Status inflammatorius principio febris putridae iunctus, quem vita lauta praegressa, pulsus plenior et durior notat, venae sectionem postulat, minori tamen quantitate sanguis detrahendus, ac in febre ardente.

In putrida sine statu inflammatorio venae sectio non convenit, imo ab hac morbus aut lethalis evadit, aut in longum protrahitur et languor diuturnus, cachexia, etc. sequuntur. Vidi pessimo consilio institutas venae sectiones ob calorem externum et acerbum capitis dolorem in putrida decumbentibus, quorum pulsus parvus et debilis, lingua spurca erat; haec enim mala monente iam Hollerio purgantibus sunt tollenda. Per magna certe circumspeditione opus est notante Huxham et Pringle, ne in dignoscendis phlebotomiae indicantibus decipiamur, cum orgasmus putridi et dissoluti sanguinis aliquando

plethoram et inflammatoriam diathesim simulentur, ut exercitatiores etiam viri subinde fallantur.

Indicationes in febribus putridis sunt, materiam peccantem corrigere et evacuare. Ubi fomes morbi in primis viis latet, mixtura ex salibus mediis cum succo citri danda (Nro. 5.), quia materies haec saepe instar glutinis spissa est, ita ut subito eiici non possit.

Illustr. van Swieten notat post fervidissimam aestatem febres biliosas epidemicas cum molesta nausea et vomitu fuisse, in quibus statim vomitorium propinatum non levabat, ubi autem per unum alterumve diem diluentia et solventia data fuerant, sponte saepe vomitu excutiebatur corrupta bilis instar glutinis fere spissa, vel leni vomitorio secunda vice exhibito facile expellebatur.

Die una aut altera adhibitis frustra diluentibus et solventibus, vel ubi ingens nausea, aut vomitus spontanei, subito Ipecacuanha cum tartaro emetico propinanda.

Sola Ipecacuanha minus satisfacit, tum quia, ut iam in capite de febribus continuis monui, glutinosum bilioso iunctum eiicere non valet, tum quia alvum adstrictam potissimum relinquit, quae tamen in hoc morbo perpetuo aperta servanda.

Nonnunquam necessitas urget, repetendi vomitorium, maxime ubi digestiva exhibita non fuerunt. Impossibile fere est, diluentibus solis et acidis putridam hanc materiam corrigere.

Vidi aegros febre putrida decumbentes immaniter sitiisse, potum tamen respuisse omnem, quia et a gratissimis acidiusculis nausea augebatur. Metus quoque est, ne sordes putridae, dum intestina transeunt, per vasa bibula absorbeantur, in massam humorum ferantur, et eam malignitate sua imbuant; hinc Illustr.

Iustr. van Swieten docet, quod in continuis autumnalibus post fervidissimas aestates ab accensa bile natis in initio purgans, aut emeticum conveniat, quia alias haec materia mora et calore ipso acrior reddita dein vomitum, vel putridissimam diarrhaeam causat, funestam saepe, dum morbi progressu fractis viribus validas tales evacuationes aegri ferre nequeunt; addit, quod a vomitorio illico magnum percipiant levamen, febris dein placide pergat, et sine molestis symptomatibus cursum suum absolvat.

Tota difficultas in eo consistit, ut bene distinguatur, an causa inflammatoria adsit, nec ne; pulsus durities, dolor acutus in regione ventriculi ad assumpta quaelibet auctus, tempus anni, vita praegressa, et constitutio epidemica lucem dant.

Monet optime Cl. Unzer (a) inflammationem ventriculi rariorem esse ac creditur, et dolorem ad scrobiculum cordis, anxietas, etc. subito evanescere post vomitorium.

Cavendum, ne Medici a tussi stomachali in hoc morbo frequentius occurrente terrefacti, vomitorium negligant, timentes inflammationem in pectore haerere.

Noscitur haec tussis ex ore amaro, anxietate ad praecordia, nausea, lingua spurca, vita praegressa, constitutione epidemica; abest magna durities pulsus, nec inspirando dolorem in pectore animadvertunt aegri; verum oppressionem in regione ventriculi et irritationem in eodem loco, quam tussis sequitur, sentiunt.

Mire certe corpus nostrum a bile circa praecordia haerente turbari potest; Galenus iam notavit convulsiones inde nasci subito cessantes bile per vomitum

C 2

tum

(a) Der Arzt, eine medicinische Wochenschrift, Fünft. Band, S 621.

tum eiecta; refert saepius laudatus Illustr. van Swieten se ab optimo Boërhaavio edoctum fuisse, frequentem fatis delirii in febribus causam esse sordes circa praecordia collectas, invenit id verissimum, dum unico vomitorio dato excussa hac suburra plures illico resipuerunt.

Per vomitum praeterea concutiuntur viscera abdominalia; hinc materies impacta solvitur, evacuationibus apta redditur, et obstructions febribus autumnalibus communes impediuntur.

Ex dictis patebit, pessime errare illos Medicos, qui febrem putridam solis diluentibus et acidis debellare student, saburra in primis viis haerente.

In gravibus putridis observante Zimmermanno (a) evacuatio nunquam soli naturae est relinquenda et longe melius evacuat ars, quam natura.

Purgantia antiphlogistica non eiusdem sunt efficaciae ac vomitorium; imo notante Thom. Glass (b), vitanda est alvi purgatio, ubi os amarum, inferiora algida, aliave accidentia humores corruptos in ventriculum concurrentes ostendunt; nam sursum per os his proximus exitus est. Sic Tissotus observavit unicam emesim saepissime praestitisse, quod non attigerant repetitae alvi deiectiones.

Si autem vomitorium ob rationes in capite de Synocho non putrida adductas exhibere non liceat, purgantia antiphlogistica locum habent, ut tamarindi, cremor tartari, sal mirabile Glauberi, etc.

Neque timendum est in putridis alvo liquidiore in principio stipatis purgantia per epicrasim exhibere; si enim solis diluentibus morbus impugnetur, brevi alvi excretiones minuuntur, abdomen increfcit, deliria et cetera pessima mala succedunt.

(a) Von der Ruhr unter dem Volke. S. 26.

(b) Commentarii duodecim de Febribus. Pag. 79.

Diarrhoea larga, excrementa omnino aquosa in principio putridarum infauti sunt omnis, notant enim humorum colliquationem, hinc mox ad largam acidorum mineralium dosim et viribus admodum fractis, ad corticem peruvianum recurrendum est.

Nonnulli Medici finita operatione emetici paregoricum exhibent ad tumultus inde natos compescendos, sed nocet opium, ubi natura evacuatione eget, in hac febre etiam post vomitum alvus liberior requiritur, tum ut putridum in intestinis iam forsan haerens evacuetur, tum ut materies impacta per actionem emetici mota, soluta et ad intestina lata eliminetur.

Opio sumpto febris augetur, sudor excitatur nocivus in initio morbi, corpus, ad putredinem magis disponitur; ab opio enim assumpto mortui citissime putrescebant.

Neque paregorica in decursu morbi ad quietem aegris conciliandam conveniunt, damnavit eorum usum in febre biliosa Pringle. Tralles (a) in pessimae indolis epidemia simili febre putridae epidemicae nostras terras anno 1772 debellanti, quae post pluvias diuturnas, fluviorum et piscinarum exundationes, aëremque inde squalidis effluviis inquinatum, anno-naeque caritatem oriebatur, et in illa, quam e castris et praелиis reduces milites attulerant, omnia remedia opium habentia reliquit et vinum aqua dilutum cum spiritu vitrioli, infusum rutae et decoctum corticis peruviani felicissime exhibuit.

Purgatis primis viis medicamenta diluentia, putredini resistantia, alvum apertam servantia largiter exhibenda, hinc mixtura (Nro. 5.), omni bihorio aut trihorio propinanda.

C 3

Si

[a] Tom. II. pag. 183.

Si vero per crebriores deiectiones, vires magis magisque prosternerentur, pulsus debiliior fieret, a salibus abstinendum, alvum enim ita moderari oportet, ut ex altera parte virium ruina, ex altera maligni humoris intra corpus retentio impediatur.

Multi Medici in initio omnium febrium acutarum mixturam sic dictam Hoffmannianam praescribunt: sumunt communiter aquae uncias iv. vel v., aceti destillati unc. semis, lapidum cancerorum drach. j. vel drachnam unam semis, syrupi unc. semis. Portio haec aceti non sufficit ad saturandam, sive solvendam totam lapidis cancerorum quantitatem, ut inde fiat sal medius terreus; solvet ergo acetum inde partem reliquo intacto manente; hinc mixtura est ex lapidibus cancerorum partim aceto saturatis, partim crudis minime in hoc morbo conveniens; portio lapidum cancerorum aceto non saturata putredinem magis promoveret, ut Pringliana observata docent, parte lapidum cancerorum, quae aceto saturatur, diaphoresin et diuresin excitare credunt. Verum Galenus iam monuit, in principio morbi crisin non fieri. Forte adeo frequenter haec mixtura praescribitur, quod Medici aliquid agere velint, ne videantur nihil egisse, interim maximo cum aegrorum detrimento id fit, dum eo tempore, quo hoc remedium propinatur, remedia efficacia negliguntur.

Ubi alvus adstricta, tensio abdominis, etc. praeter mixturam salinam, vel decoctum tamarindorum clysmata (Nro. 31.) inicienda.

Si status inflammatorius febris putridae iungatur, indoles morbi testante Clar. Schroeder (a) est periculosissima, cum inflammatio remedia saepius postulet a putredine contra indicata, ut venae sectionem,

tem-

[a] Opuscul. medic. Tom. II. Pag. 180.

temperantia, etc. et putredo medicamenta requirat, quae inflammatio non admittit, ut corticem peruvianum, cardiaca. Similibus pro potu limonata, acetum aqua dilutum, lac ebutyratum ab omni pinguedine orbatum convenit.

Serum lactis in febre putrida graviore non sat efficax videtur, notavit Tissot, quod eo assumpto aegris post aliquot horas ructus nidorosi moti fuerint. Hinc ubi magna disposito ad putredinem, acida mineralia, aqua ad gratam aciditatem diluta, largissima copia exhibenda sunt, haec enim putredini potenter resistunt et atoniam, perpetuam fere putredinis comitem, semper noxiam corrigunt.

Dum icterus febris putridae accedebat, serum lactis cum spiritu vitrioli ad fortiorem aciditatem paratum egregie profuit.

Si debitis evacuationibus praegressis, diluentibus, acidis exhibitis, febris pergat, vires minuantur, ad corticem peruvianum confugiendum, cum putredini adeo adversetur. Pringle foetorem in carne iam putrida abegit et ei iterum firmitatem cortice conciliavit.

Neque expectandum est, donec aeger per aliquot horas sine notabili febre sit, calor enim in putrida non ex attritu, ut in febribus inflammatoriis et intermittentibus, quod pulsus monstrat, sed potius a dispositione in putredinem pendere videtur. Observata certe nos docent, thermometer in cadavere febre putrida ante mediam horam defuncti 96. gradus caloris adhuc notasse.

Nonnunquam constitutio epidemica putridarum, ut anno 1772 observatur, in quibus evacuato fomite ex primis viis, subito cortex peruvianus pluribus aegris exhibendus erat, licet lingua adhuc spurca et urina admodum colorata notaretur; cortice enim

tardius exhibito morbus remedia omnia eludens aegros e medio tulit; necessitatem corticis docuit pulsus parvus et celer, vires maxime prostratae, remissiones aut nullae aut brevissimae.

Addidi in simili casu salia media cortici peruviano, ut alvum quotidie aliquoties exonerarent aegri. Cortice vires erigebantur, febris minuebatur, putredo corrigebatur, salibus putridum, in ventriculo et intestinis iam haerens, evacuabatur.

Variat corticis peruviani dosis ratione vehementiae morbi, virium, constitutionis epidemicae, etc.

Nonnunquam unc. semis nocturni spatio sufficit, nonnunquam ad unciam ascendendum est, saepe unciae duae aut tres ad morbum integre debellandum efficaces notantur, quandoque vj. xij. unciae necessariae erant ad aegros a febre integre liberandos.

Si inter corticis usum aegri angantur, febris augeatur, respiratio difficilior fiat, signum est, putridum adhuc in primis viis haerere, hinc haec prius purgandae et a cortice tamdiu abstinendum est.

Cavendum a cortice nimis mature exhibito; sic Illustr. van Swieten meminit febris continuae remittentis autumnalis epidemicae, cum anxietate, colore ictteritio, flavedine in adnata tunica oculorum; si in hac, antequam obstaculum illud in hepate solutum fuisset, cortex propinabatur, post diuturnos languores putridissima dysenteria oborta e medio tulit plurimos.

Nisi alvus admodum libera dr. j. salis poly-chresti aut altera mixturae cum cortice addenda, neque metuendum, corticis vim inde frangi, ut in intermittentibus notatur, dum aegris copiosior est alvus; magis enim in febre putrida cortex ut putredinem

cinem arcens, atoniam corrigens, quam ut febrim fugans remedium agit; salium similem cum cortice connubium (nisi alvus iam admodum libera) summe necessarium est, licet enim et initio morbi per remedia evacuantia et diluentia materies putris ex primis viis eliminata fuerit, potest tamen in ipso decursu morbi putridum ex humoribus secerni et ad intestina ferri.

Inter corticis usum largiter acida mineralia continuanda. Habui nonnullos, qui nichthemi spatio unc. semis, drach. vi., imo unciam aqua dilutam hauriebant.

Ridendi Medici, qui decem, quindecim guttas spiritus vitrioli librae uni aut alteri aquae admiscunt, non memores moniti Celeberr. Hoffmanni, quod proportio esse debeat inter causae morbificae magnitudinem et inter virium medicatarum efficaciam.

Optime acida mineralia, ob diversam in diversis pharmacopaeis aciditatem, vel ad gratiam, vel fortio rem acorem praescribuntur (Nro. 32. 33.).

Ut aegri maiorem dosim acidorum mineralium sumere valeant, nonnulli Medici magnam quantitatem spiritus vitrioli cum gummi tragacanthi praescribunt. Sed an sana suadet ratio, ideo infringere, aut obtundere vires alicuius medicamenti, ut id dein in maiori quantitate propinari valeat? venena demulcentibus involuta vim deleteriam perdunt, hinc et acida inviscantibus obruta vim salutiferam amittere videntur.

Maior itaque effectus a minori portione spiritus vitrioli aqua diluti saccharo vel syrupo edulcorati sperandus erit; quam a maiori eius dosi mucilagine gummi tragacanthi involuti.

Ab acidis mineralibus in principio morbi exhibitis saepe anxietates et nausea augentur, nisi vomitorio antea sordes e ventriculo eliminantur.

Si vires admodum collabantur, pulsus debilis et mollis fiat, vinum rhenanum aut austriacum ad uncias duas, tres mixturae cum cortice addendum.

Aegris, qui sudoribus disfluunt, et quorum pulsus mollis et debilis est, profuit, si duae partes olei vitrioli et una pars spiritus vini multa aqua diluta propinentur.

Deliria accedentia, facies rubra, oculi feroces, sinapismos plantis pedum applicandos, vesicatoriis longe anteponendos postulant.

Valcarengi notat, quod a cantharidibus putredo augeatur, et Illustr. van Swieten docet, vesicantia non adeo tute adhiberi posse, ubi humores dissoluti, acres, in putredinem vergentes et magnus humorum motus adest.

In aegris soporosis cum pulsu debili, parvo, intermittente, inaequali, tremoribus, oculis caliginosis, deliriis obscuris, vesicantia feliciter in usum vocantur; cum tunc malum magis in nervis et liquido nerveo, quam in massa sanguinis haerere videatur.

Dum vesicantia indicantur convenit plura et repetitis vicibus apponere, quam ea aut nimis diu relinquere, aut maiori cantharidum copia nimis acriter reddere; sic dolores, stranguriae et pessimae exulcerationes evitantur.

In stranguria post vesicantia apposita emulsa largiter haurienda.

Pessimum signum est, dum humor e vesicatorio eductus, foetet. Anno 1758. in constitutione epidemica plurima loca, quibus vesicatoria applicabantur, gangraena afficiebantur, larga tunc corticis peruviani in substantia quantitas necessaria erat, externe fomenta ex antisepticiis herbis cum cortice peruviano in usum vocabantur (Nro. 34.); nonnunquam china china digestivo mixta summe profuit.

Po.

Potens remedium antisepticum est cortex peruvianus cum alumine externe applicatus.

Ubi in febre putrida vermes aut per os aut per alvum egerebantur, mixturae cum cortice peruviano drach. semis, aut scrup. ij. radicis valerianae cum successe addidi.

Si tremores, subsultus tendinum, convulsiones observentur, praeter acida corticem peruvianum, vinum austriacum, et remedia penetrantia et excitantia danda sunt.

Inter tot millia acute decumbentium experientia didici, aegris, quorum pulsus parvus, debilis, sed aequalis et mollis erat, camphoram et serpentariam profuisse; iis vero, qui pulsum tremulum, inaequalem, intermittentem, sed mollem habebant, spiritum cornu cervi cum essentia castorei maioris opis fuisse.

Quamprimum vero pulsus leviter durus erat, moschus solus levamen tulit; hic enim, quin stimulum augeat, vel permanentem faciat, nervis amicus est.

A mixtura ex spiritu cornu cervi et essentia castorei plurimis aegris sanitas restituebatur.

Optime monet Ill. van Swieten (a), quod maiori cum fiducia nunc utamur salibus alcalinis, postquam per experimenta Cel. Pringle constitit, putredinem per hos sales non promoveri, uti antea credebatur.

Castoreum contra tremores laudat Forestus (b) et merito ad inordinatos spirituum motus compescendos commendatur.

Ubi vero usu mixturae huius (Nro. 20.) pulsus parum durior evadit, quod rarissime observavi, moschus substituendus est.

Non-

(a) Tom. IV. pag. 223.

(b) Lib. 10, Observatione 99.

Nonnulli aegri camphoram non ferunt. Ego ipse ante plures annos febre putrida laborans (a qua per Illustr. Facultatis Medicae Praesidem et Archiatrorum Comitem Lib. Bar. de Storck liberatus fui) a levi camphorae dosi sumpta semper convellebar.

Publicae gratitudinis testimonium erga virum hunc Celeberrimum hoc loco adducere liceat. An. 1772 febrem putridam adeo vehementem contraxi, ut universa fere civitas (quem immeritum licet favorem gratissimo ad cineres ulque fervabo animo) iam mortem meam doleteret, per praefatum Virum cortice, vesicantibus, serpentaria, etc. ex orci faucibus ereptus fui.

Hoffmannus a scrupulo vel dimidia drachma camphorae nec maiorem aestum, nec pulsum adauctum, sed potius manifestum refrigerium, praesertim circa praecordia observasse scribit; imo addit, quod uncia spiritus vini ingesta, vel unicus haustus vini generosi plus caloris corpori inferat, quam duae drachmae camphorae.

Multi Medici autoritate hac firmati duas, tres camphorae drachmas intra nocturnum nonnunquam sumendas volunt, et felices inde effectus recensent.

Ego nec Cel. Hoffmanni, nec aliorum Clarorum practicorum fidem et observata denegare cupio; fateri solum debeo, me nunquam ultra decem, quindecim, ad summum viginti grana nocturno praescripsisse.

Vidi enim in multis, quibus camphora maiori dosi exhibita fuit, pulsum celerrimum, faciem ruberrimam, oculos torvos, inflammatos, convulsiones et phrenitidem lethalem secutam fuisse.

Verosimilius itaque cum Cel. Prof. Cranz (a),
qui

(a) Materia medica et chirurgica. Tom. I. pag. 191.

qui camphorae vires admodum calefacientes et stimulantibus censet, eam ad ij. vel iij. tantum grana exhibendam iudico, ubi materies morbi diffusi potest; nocivam autem, ubi inflammatio partem adurit. Eiusdem mentis est Clar. Vogel (a), dum ait: refrigerandi autem scopo nunquam quemquam vidi assumpsisse camphoram, nam si quis velit drachmam dimidiam spiritus vini camphorati per duo saltem minuta horae ore continere, idque eo colluere, certe non de calore tunc conqueretur, sed de ardore igneo et urente, ipsum halitum reddente igneum. Celeber. Tralles, qui olim virtutem refrigerantem camphorae credidit, contrarium in proprio corpore dein expertus fuit (b). Geoffroy (c) monet, quod a nimio camphorae usu gravitas capitis, vigiliae et dispositio ad inflammationes nascantur.

Neque obest Clar. Muzelii observatum, qui maniacis et melancholicis quotidie unciam dimidiam exhibuit absque ulla pulsus, aut morbi mutatione; constat enim, similes aegros saepissime nec a fortissimis drasticis, nec ab ingenti spirituosorum copia, nec a magna opii dosi mutari, nemo tamen inde drasticis vim purgantem, spirituosos inebriantem et calefacientem, et opio virtutem paregoricam negabit. Ii ipsi, qui olim camphoram ingenti illa dosi exhibebant, nunc eam aut vix, aut moderate praescribunt.

Quandoque a materia putrida acerrima, ex massa humorum secreta et ad primas vias delata, haec inflammantur, pulsus antea satis mollis (ut superius notavi) in parvum, durum mutatur, respiratio fit difficilior, genae magis rubent, deliria increscunt, et aeger post summas anxietates moritur.

In

(a) Historia materiae medicae, pag. 314.

(b) Histor. choler. pag. 75.

(c) *Traité de la matière médicale*. Tom. IV. pag. 30.

In pessima hac febris putridae indole cortex peruvianus vix levaminis quidquam fert, imo symptomata ex usu eiusdem augeri videntur. Sola salus in fero lactis cum spiritu vitrioli parato (Nro. 35.), atque prudenti moschi usu expectanda.

Si morbus oriatur ex fomite putrido, mox in massam humorum delato, ut a contagio, vel ex effluviis putridis, febris nascitur periculosissima; subito maligna. Incipit cum maxima prostratione virium, sopore; pulsus est celer, parvus, brevi inaequalis, undosus, intermittens, oculi sunt turbidi, accedit tremor, convulsiones, etc.

In hac febris putridae specie venae sectio aegrum necaret.

Si putrescens simul in ventriculo materia, mox vomitorium exhibendum, materies enim putrida cum saliva et alimentis deglutita in ventriculum delata adeo subtilis esse videtur, ut moram diu non patiatur, sed subito massam humorum intret.

Neque tamen in omni putrida ex contagio orta, ut quidam suadent, emeticum est dandum; infectio enim et per inspirationem et inhalationem fieri valet, cum nocturni spatio plus, quam libram inhaletur.

Pessimus quoque error foret, abs necessitate purgantia propinare, dum fractis adeo viribus facile inde diarrhoea colliquativa, convulsiones, etc. sequuntur.

Acida mineralia largissima dosi in usum vocanda, brevi quoque ad corticem peruvianum descendendum, vires vino austriaco, vel rhenano erigendae. Sopor, aut delirium materiem morbiferam a superioribus per vesicantia derivandam indicat.

Tremor, subsultus tendinum, convulsiones accedentes, medicamenta ex camphora, spiritu cornu cervi,

cervi, moscho (Nro. 17. 18. 19. 20.) pro diversitate pulsus indicant.

Solvitur febris putrida variis viis. Si non adeo gravis sit, nonnunquam vomitu terminatur, arte, vel quod rarissimum, natura producto.

Haemorrhagia sola morbum vix tollit, potest tamen cum euphoria fieri, si satis cito accidat et putrido inflammatorium iunctum sit.

Ubi malo provento supervenit et sanguis tenuis nec facile, ubi frigescit, coëuns vehementer erumpit, humores a putrido fomite solutissimos significat et lethalityatem morbi notat; in hoc statu acidorum mineralium, corticisque dosis augenda et a stimulantibus abstinendum est. Spiritus nitri dulcis aut liquor anodinus mineralis exigua copia prioribus remediis iungi potest.

Externa quoque auxilia contra haemorrhagiam narium in capite de febre ardente dicta in usum vocanda.

Sudor criticus aequalis esse debet, qui enim circa caput, faciem et cervicem solum oritur, in gravibus mortem, in mitioribus morbi longitudinem notat.

In principio morbi vix quidquam boni a sudore exspectandum, nisi forte in constitutionibus epidemicis, ubi materies morbi adeo tenuis, ut cum primo sudore diffari possit.

Frequentius in initio putridarum sudor copiosus sordibus in primis viis haerentibus originem debet, et excussa per emeticum saburra, aut purgante dato evanescit.

Cavendum itaque, ne regimine calido aut medicamentis stimulantibus sudor exprimatur.

Sudore critico apparente corpus moderate tegendum est, acidiuscula diluentia perpetuo ingerenda;

da; arcenda aura frigida, aut aër per rimas angustas intrans, aegrum alluens.

Sudores critici nimii, nisi calido regimine urgentur, rarissimi sunt; si tamen occurrant, ut aeger exinde debilitaretur, abstresio corporis, aër frigidiusculus sensim et cum prudentia admissus, largus corticis peruviani et acidorum mineralium usus facile hos compefcet.

Diarrhoea in febre putrida frequenter critica est. Damnavit quidem Hippocrates alvi fluxus impense graveolentes, colliquativos, sed rarissime in febre putrida alvus cocta occurrit, et experientia constat, alvum summe putrem et graveolentem in vigore morbi criticam fuisse.

Noscitur critica diarrhoea ex levamine morbi; si enim talia purgentur, qualia oportet, confert et facile ferunt. Abstinentum tunc a salibus mediis, aliis vero remediis superius nominatis pro diversitate symptomatum strenue pergendum.

Si adeo crebrae alvi deiectiones, ut pulsus parvus, debilis, inaequalis fiat, vires admodum minuantur, morbus est periculosissimus, difficillimus sanatu, quia, quae diarrhoeam domant, febrim augment, et si deiectiones non impediantur, pereunt aegri.

Similis diarrhoea originem saepissime debet vomitorio ab initio morbi neglecto.

Remedia in hoc statu requiruntur, quae et putredini resistunt et nimiam partium laxitatem impediunt. Primo loco bolus armena in auxilium vocanda (Nro. 33.).

Pro potu infusum ex floribus sambuci et rhaeados spiritu sulphuris acidum redditum exhibendum est, vel et decoctum salep, aut orchidis cum spiritu vitrioli.

Si pulsus sit mollis, extracti loco cortex peruvianus in substantia propinandus, qui putredinem corrigit et roborat, hinc utrique superius notatae indicationi satisfacit.

Soleo pulverem chinchinae subtilissime pulverisatum exhibere, cum minus nauseosus et vix stomacho molestus sit. Sed circa pulverisationem corticis monente Bergio (a) observandum, quod primus, leviorque pulvis abiiciendus sit, quippe qui plerumque nonnisi epidermide corticis, lichenibusque annexis constat.

Urgente necessitate ad astringentia recurrendum, cortex simarubae, succus catechu ad scrup. ij. vel dr. j. mixturae addendus; hic enim et simul adstringit et putredini resistit.

His omnibus non proficientibus, laudanum liquidum, sed prudenti manu propinandum.

Si diarrhoea minuta abdomen infletur, anxietas, respiratio difficilis oriatur, ab astringentibus abstinere, alvum clysmate emolliente (Nro. 28) eluere, cortice et acidis mineralibus strenue pergere oportet. Ventre inde non detumente, rheum praedictis pharmacis addendum est.

Pessimum signum est, dum cum alvo liberiore abdomen tumet et inflatur; significat enim summam fomitis putredinem et viscerum debilitatem. In similibus crebrius petechiae malo omine conspiciuntur, hinc Boërhaavius monuit, quod ubi pustulae purpureae vel lividae corpus deturpant, hypochondria tensa et inflata sunt, aeger fere moritur.

Sanavi nonnullos fomentis abdomini impositis ex mentha, rore marino, etc. vino incoctis; curandum,

D

dum,

dum, ut lintea bene exprimantur, et ne nimis calida applicentur, vel frigefacta relinquantur. Clysmata ex decocto corticis et chamomillae (Nro. 36.) iniuebantur, interne mixtura ex cortice peruviano additis binis scrupulis vel dr. i. liquoris anodini mineralis exhibebatur.

Aegris debilissimis vinum rubrum aqua dilutum concedebatur.

Rarissime critica per urinam evacuatio in febre putrida occurrit, saepissime tamen ut crisis nuncia apparet.

Nonnunquam mingendi difficultas accedit ab horizontali decubitu et laetus vidit anonymus Auctor in febre nosocomica mediolanensi, cum iam chirurgus cathetere instructus accederet, aegros in positione verticali collocatos statim ac abunde mingere potuisse (a). Nonnunquam in eadem epidemia involuntaria fiebat urinae excretio, modica pro ratione potus cum abdomine tenso; manum regioni hypogastricae attente apponere fas erat; si tumor vesicae figuram referebat, si pressione nonnihil urinae effluebat, catheteris experimentum instituere oportuit, magna siquidem urinae copia educta fuit, licet aegrotantes identidem, attamen involontarie lotium antea dimitterent (b).

Non raro parotides, abscessus varii in febre putrida nascuntur, quibus facile gangraena succedit, nisi cortice peruviano in et externe adhibito impediatur.

Post febrem putridam nonnunquam sudor debilitans manet; laudatur tunc merito ulterior corticis usus.

Ob-

(a) Pag. 41. de febre nosocomica mediolanensi.

(b) Pag. 5.

Observavit Cel. Werlhoff, quod cortex morborum acutorum reliquiis extirpandis et restituendae transpirationi insensibili utiliter adhibeatur, egregium naturae robur addat, et lentae tabificaeque aegritudinis metum et periculi reversionis recidere soleat.

Tumores pedum oedematosi fugata febre aegros interdum vexant: si nulla viscerum abdominalium obstructorum signa adsint, lentes frictiones pedum cum pannis laneis fumo succini, aut benzoes imbutis conveniunt, pedes altius reponendi sunt et fasciis spiritu menthae et aceto rutae irroratis in dies (prout tumor minuitur) magis constringendi.

Interna remedia ex cortice peruviano et marte (Nro. 37. 38.) iuvant, cum symptoma hoc debilitati originem debeat.

Abstinendum ab omni purgante, quod pessime noceret.

Si vero obstructions viscerum adessent praeter frictiones redeuntibus magis viribus infusa ex absinthio (Nro. 39.), centauro minore, etc. vinosa aut aquosa locum habent.

Appetitus languens cortice peruviano, amari-
cantibus et si alvus adstricta sit, salibus mediis erigendus; cavendum a spirituosiss.

Aëris puritas et renovatio non satis commendanda in febre putrida, secus aeger putridas suas exhalationes inspirat, aër magis calefit, qui calefactus et exhalationibus repletus elasticitatem perdit, hinc somnus impeditur, aeger debilitatur, ad sudores ut plurimum nocivos disponitur. Experientia docuit Clar. Pringle, putredinem multo rapidiorem esse in clauso, quam aperto aëre.

Acetum patulis vasis igni imponendum, sic in vapores resolutum putredinem aëris corrigit. Vasa,

quae excrementa aut urinam recipiunt, subito evacuada sunt et bene eluenda.

Observata docuere, quod vapor aceti, pulveris pyrii nec profuerint ad mortalitatem febrium putridarum corrigendam, nisi cautum fuerit, ne multi aegri in eadem domo decumbant et aëris renovatio fiat. Hinc patet, quam difficilis putridarum cura in nosocomiis sit, quae potissimum locantur inter alia et fortassis altiora aedificia, unde nec novus sed iam particulis peregrinis inquinatus aër accedit, impurus vero diu remanet. Saepe etiam fieri solet, ut aeger in eodem, quo alius pessimo putrido morbo extinctus est, locetur lecto, unde etsi lintheamina nova et pura imponantur, non fieri potest, quin halitus perversi in stragulis occulti noceant.

Indusia et linthea spurca renovanda; timendum enim, ne per vasa absorbentia putridum illud in corpus iterum ingeratur. Cautela tamen opus est, dum exanthemata prodeunt, aut aeger admodum sudat.

Si perpetuis sudoribus aeger diffuat, linthea sicca leviter calefacta sub indusio madido corpori apponenda, et dein subito, ut aura frigidior caveatur, indusium ab homine iano portatum, calore lecti tepidum redditum, induendum.

De diaeta ea notanda, quae prioribus capitibus dicta fuerunt.

Multi ex penuria putridam contraxere, iis toto decursu morbi iura carniū tennia succo citri addito largissime ingerenda erant ad corpus nutriendum et vires conservandas; morbi enim, qui ab inanitione fiunt, repletionē curandi sunt.

Si in putrida gelidum potum expeterent aegri omnem alium fastidientes, minime absolum videtur illum concedere, cum in putrida, ubi sanguis in
dis.

dissolutionem tendit, minus eius coagula metuenda sint: cavendum tamen, ne simul et semel ingentem copiam ingurgitent monente Illustr. van Swieten.

II, qui inserviunt putrida decumbentibus, utantur acidis, aceto et sale bene conditis, nec ieiuni aegros accedant, cum his vehementior sit inspiratio observante Hoffmanno et aër ad interiora plenius admittatur: idem notat, quod grassantibus populariter morbis ab aëris constitutione calida et humida tenuis diaeta et moderatus boni vini usus incolumes fervet; vinum enim erigit, moerorem pellit et timorem, qui in epidemiis semper maior observatur. Nam animi affectus tristes non tantum nocent, quatenus ab illis absque alia causa praegressa febris excitatur, verum etiam corpus sic disponitur, ut ab aliis causis facilius affici possit (a).

CAPUT V.

De Febre Maligna.

Febbris maligna noscitur ex subita et summa prostratione virium, pulsus quandoque est celerior, quandoque naturali tardior, sed semper debilis, accedunt frequenter animi deliquia, somnolentia, subsultus tendinum, tremores, urinae communiter pallidae nonnunquam sedimentum deponunt, saepe sine eo conspiciuntur, non raro materia quaedam levis fursuri similis per totam urinam inaequaliter dispersa est. Lingua muco albicante obsidetur et aegri quandoque pituitam inspidam vomunt. Calor vix solet tribus vel quatuor gradibus naturalem excedere.

Causae huius morbi sunt fructus crudi, fatui, panis ex frumento corrupto, aër nebulosus, frigidiusculus, contagium. Frequenter inter milites grassatur maligna, dum sub dio cubare, vapores ex terra exhalantes et pluvias excipere coguntur, dum vestimenta madefacta siccis permutandi non est locus, et dum eos terror, metus et mortis formido percellit.

Triplex occurrit maligna: una ubi inflammatorii quidquam iunctum est; altera, in qua putredo malignitati accedit; et tertia, quae forte in sero, forte in nervis haeret.

Prima species vix possibilis videtur, cum notante Huxhamo, inflammatoria ab oscillatione vasorum et sanguine densiore oriatur; lenta autem et nervosa effectus sit vasorum nimis laxorum et sanguinis inertis atque tenuis.

Re-

Reperiuntur tamen, subiungit supra laudatus Huxham, varii morbi, praecipue illi contagio excitati, qui utrisque sunt communes: similis certe anno 1770. grassabatur.

Incipiebat morbus cum calore, tussicula, genis rubentibus, respiratione difficiliore, sopore, prostratione virium, pulsus non admodum plenus, sed celer et solito durior erat, urina fere naturalis. Plures in eadem domo fere semper hac febre corripiebantur, inter pauperes praecipue grassabatur. Perpetuae aëris vicissitudines praecedebant et magna tam per pluvias, quam per nives pluribus mensibus humiditas.

Sanguis pauca quantitate detrahendus erat, conveniunt enim potius repetitae, quam largiores phlebotomiae.

Cruor eductus levissima crusta obductus conspiciebatur, venae sectione neglecta pulsus in parvum, subdura mutabatur, ac si filum aeneum per arteriam ductum esset, accedebant subsultus tendinum, convulsiones, deliria ferocia, respiratio summe anxiosa et aegri stertorosi moriebantur.

Praemissa venae sectione exhibui sequens decoctum:

℞. Flor. Verbasc.

— Sambuc. aa unc. j.

Infund. per $\frac{1}{3}$ hor. partem in aqua font. fervid. colat. lib. j. Adde

Succi citri dr. vj.

Syrup. 5. Rad. aper. unc. jβ.

Sumat omni bihor. unc. ij.

Pro potu erat decoctum hordei cum oxymelle:

Quarta aut quinta ut plurimum die sputa pauca, sed excreta difficilia prodibant, hinc unc. j. oxymel. scillitici decocto addenda erat.

Nonnunquam secunda aut tertia iam die tremor

res ingentes, subsultus tendinum cum pulsu celeri, undoso et gravi sopore accedebant; quare quatuor, nonnunquam quinque vesicantia applicanda erant.

Camphora moderata dosi cum successu propinabatur, maiori data sudorem, calorem, linguae siccitatem sine levamine augebat.

Raro sola camphora sufficiebat, sed mixtura (Nro. 20.) iungenda erat; hinc omni trihorio aut quadrihorio cochlear mixturae exhibebatur, donec pulsus aequalior, fortior, mens magis ferena et symptomata minuta notarentur.

Urina tunc erat magis colorata cum levi mucoso sedimento.

Iudicabatur morbus per aequabilem, copiosum sudorem, sed et simul largius erat urinae profluvium.

Ubi aegri calido regimine morbi initio vexabantur, ubi plures homines etiam si sani in eodem cubiculo degebant, vel ubi ingruente morbo iam quidquam putridi in ventriculo haerebat, febris putrida accedebat et petechiae sine levamine erumpebant; cortex peruvianus, acida mineralia, ut in capite de putrida dictum fuit, exhibenda erant.

Ceterum in maligna simplici acida et refrigerantia locum non habent; hinc monet Freindius (a), quod diversa sit insania, qua insaniunt nonnulli, quorum in acido posita est omnis curatio, quique spem nullam nisi in aceto, aut pomorum agrestium succo collocant, quasi, quia nefas est aegrotum comburere, ideo protinus frigore enecare oporteat.

Nonnulli satis cito sanabantur, quidam longo tempore ad perfectam sanationem usque decumbebant, paucissimi in morbo hoc atrocissimo methodo relata tractati moriebantur.

Si

(a) Comment. de Febr. III.

Si putrida malignae iuncta est, nausea, anxietas ad praecordia, abdomen tensius notatur, urina magis colorata est, et sudores foetidissimi.

Remediis cardiacis et putredini resistentibus, ut in capite de febre putrida dictum, morbus debellandus.

In tertia febris malignae specie, dum morbus a contagio ortus, miasma salivae mixtum in ventriculum delatum nonnunquam appetitum prostratum, nauseam, vomendi conatus causet, subito emeticum convenit, ne diathesis inflammatoria in ventriculo oriatur, vel miasma massam humorum ingrediatur.

Nonnunquam vomitus sine signis aut inflammationis, aut latentis in ventriculo saburrae aegros vexat, prodest tunc infusum menthae; si non sufficiat, empiastrum de labdano cum camphora regioni ventriculi applicandum; urgente admodum necessitate dr. j. electuarii diascordii omni trihorio aut quadrihorio exhibenda, donec vomitus minuatur.

Venae sectio in febre maligna nocet pessime, nec clysmatibus in hoc morbo locus est.

Plurimum profunt vesicantia, raro duo sufficiunt; ubi magnus sopor, utiliter nuchae apponuntur.

Diluentia aquosa sola non iuvant, sed talia requiruntur, quae stimulant et lentorem illum forte nervis inhaerentem corrigunt. Infusum menthae et florum sambuci syrupo de duabus edulcoratum saepius sumendum.

Ubi tremores, subsultus tendinum, convulsiones, etc. camphora, spiritus cornu cervi, moschus, serpentaria in auxilium vocanda.

Cortex peruvianus in febre maligna non multum

tum opis fert, si pulsus admodum celer, undosus, inaequalis; prodest tamen ad finem morbi spiritus Mindereri iunctus, ubi post usum remediorum pulsus in aequalem quidem, sed parvum et sano tardio-rem mutatur.

Incerta est ad mortem et ad salutem dies.

Signa, quae sanitatem sperare faciunt, sunt: maius robur pulsus, urina magis tincta, caput liberius.

Quandoque hic morbus sine evacuatione notabiliore terminatur.

Parotides, miliaria, urina saepius hanc morbi speciem levant, saepissime vero sudor aequabilis.

Diarrhoea in febre maligna rarissime critica est, hinc et initio morbi, ubi nulla signa saburrae in ventriculo latitantis, sed maxima debilitas, compesci debet, et ad finem morbi iusto etiam tempore eveniens, si paulo largior sit, moderanda, optime monente Tralles et Pringle, cum vires ad mortem usque emungat; hinc laudano liquido, vel electuario diascordii prudenti manu dato compescenda est. Diarrhoea imminuta sudor levans ut plurimum sequitur.

Haemorrhagia malignarum periculosissima est, Wepferus contra eam ichthyocollam commendavit.

Prodest cortex peruvianus, liquor anodinus mineralis cum spiritu vitrioli.

Externe ea conveniunt, quae in capite de febre ardente recensita fuerunt.

Aëris puritas non satis commendanda, hinc acetum candentibus prunis imponendum et tempore admodum humido spiritus vini accendi potest.

Cavendum ne corpus nimis stragulis obruatur: cavendum quoque, ne aegri lecto eximantur et erecti sedere cogantur, quia vires cordis, optime

notante Pringle, nimis debiles sunt, quam ut sanguinem aliter, ac in situ horizontali ad cerebrum ferant.

Victus ex hordeo, panatella propinandus et praecipue, si aeger appetat, moderatus usus vini rhenani, aut austriaci concedi potest.

Tremor fugata iam febre nonnunquam remanet a debilitate et inanitione; hinc nutrientia, roborantia, ut cortex peruvianus, vina oleosa, frictions, exercitia corporis suadenda.

Sudor quoque absente iam febre aegrum vexat; tollitur infuso salviae vinoso, spirituosso, cortice et si vires admittant, equitatione et exercitio corporis.

CAPUT VI.

De Miliaribus.

Miliaria alia rubra sunt, alba alia; haec plerumque graviores comitantur morbum, sed et rubra periculosa esse possunt, testante Allionio.

Saepe alba et rubra mixta conspiciuntur, nonnunquam confluent, hae potissimum peioris indolis.

Miliaria sunt sporadica, epidemica et quandoque in paludosis locis endemica.

Frequenter in febribus catarrhalibus spectantur, crebrius puerperas infestant, modo, gravioribus, modo levioribus stipantur symptomatibus, saepe exsiccantur, iterumque in eodem morbo apparent.

Praecedunt miliaria febris acuta, anxietas, dolor spinæ dorsæ, oppressio pectoris, tussicula, dolores rheumatici, oculi lacrymantes, urinae quandoque sine sedimento, quandoque encorema deponunt.

Incerta est eruptionis dies, criticis, 4^a, 7^a, 9^a, 11^a, 14^a, 17^a, etc., sed et aliis indiscriminatim diebus prodeunt.

In nosocomiis dies critici determinari vix possunt: optime noscunt Polyatri, qui quotidie pauperibus medicinam faciunt, quam difficile sit, ex vulgo morbi praegressi historiam expiscari.

Collum, iugulum, pectus primum occupant, rarissime faciem. Supra cutim in pustulas rubras vel albas semen milii et lentes subinde aquosas referentes elewantur, exsiccantur, furfuraceae desquamantur, iterum redeunt, nonnunquam rumpuntur et humorem fundunt serosum.

Prognosis varia est: robusti, sanguinei rarius cor-

corripiuntur miliaribus, sed et magis inde periclitantur, quam feminae molles et viri laxi.

Quo copiosiora miliaria, eo potissimum periculosa; morbum nonnunquam levant, nonnunquam nil mutant, hinc a multis Medicis critica, ab aliis symptomata morbo accidentalialia dicuntur; paucis notabo, quae mihi colligere licuit.

A fordibus in ventriculo haerentibus vomitorio non eiectis miliaria erumpunt. Illustr. van Swieten id notasse videtur, dum dicit, an non forte in febribus collectis circa praecordia fordibus quandoque exanthemata prodeunt? Certe mihi talia in morbis curandis occurrebant, quae huic sententiae favere videbantur, cum nempe sursum vel deorsum sponte vel arte deturbatis his fordibus evanescebant haec exanthemata. Confirmat idem Zimmermann (a), qui miliaria ut symptoma periculosum vidit, ubi in principio dissenteriae debita evacuantia in usum non vocata fuerunt.

Iis, qui calidiore regimine tractantur, frequentiora sunt miliaria, ubi diffatis subtilissimis crassiora ad vasa cutanea moventur: apparebat id, dum Fratres Misericordiae acuta decumbentes ex nimia sollicitudine saepius ab assistentibus eiusdem ordinis stragulis plus recti crebrius miliaribus laborabant, ubi reliqui Nosocomii aegri rarissime exanthemata habuerunt.

Illustris Sanchez, olim Augustissimae Rufforum Imperatricis Archiater inter Germanos solos miliaria vidit dum ipsis Russis eadem raro vel nunquam accidere observavit: adscribit id stragulis plumaceis; quibus priores cooperiuntur.

An non ideo frequentiora puerperis miliaria?
dum

(a) Von der Ruhr unter dem Volke, S. 26.

dum omnis aura a feminis adstantibus arcetur, hinc, cum aquosis tepidis abutantur, materia facilius ad cutim disponitur.

Soli vero huic causae exanthematum eruptionem adscribere nec ratio, nec experientia suadet. Sic Celeb. Baldinger (a) notat rara fuisse in exercitu Regis Borussiae miliaria, licet calor cubiculi et remedia calida vexassent aegros.

Tralles assumpto opio in febribus exanthemata generari dicit, an non ab aucto inde humorum mutu et impeditis evacuationibus?

Quandoque epidemica constitutione prodeunt. Sic anno 1758 omnes fere acuta decumbentes haec exanthemata habuerunt, licet primis viis purgati, nec stragulis onerati, aut medicamentis calidis vexati aegri fuissent.

Stimulum certe in aëre nos ambiente latere posse mens est magni aphorismorum Boerhaavii Commentatoris.

An non quandoque talis constitutio ab infectis per aërem dispersis? suadent id Linnaei observata, licet omnia vel plurima exanthemata ab infectis nasci minime contendam.

Cum Cel. Cullen observavi, frequentiora miliaria iis esse, qui magnas sanguinis depletiones passi sunt. Forte quia Medici vires aegrorum nimium languentes medicamentis stimulantibus, sudoriferis et calido regimine non raro erigere student.

Erumpunt nonnunquam efflorescentiae miliares moderato aëris regimine datis antiphlogisticis, eviratis stimulantibus, die critica, praecedente magna anxietate, inquieta corporis iactatione, anhelosa respiratione, quae apparentibus exanthematibus levantur.

Si

(a) Von den Krankheiten einer Armee. S. 139.

Simul pulsus parvus in magnum, inaequalis in aequalem, cutis arida in madefcentem mutatur, oculi turbidi clariores redduntur; hinc secretio materiae morbigicae et eiusdem per vasa cutanea excretio fieri videtur, prout id obtinere saepius citatus Lib. Baro van Swieten meminit, dum Tomo 2do statuit, febrilia exanthemata frequentissime inde fieri, quod per febrem deponatur materia critica in vasa quaedam obstructa dilatata vel rupta, et pag. 404. monet, quod in febribus malignis lenitas et levamen observetur, dum exanthemata erumpunt.

Prosper Alpinus quoque in immortalis suo de praefagienda vita et morte aegrotantium tractatu pustulas parvas milio similes malas quidem et exitiosas quandoque statuit, bonas tamen esse dicit, ubi natura praesertim critice excernit humores summe putridos et ubi, cum signis coctionis apparent, annectit; aegrori enim ipsis erumpentibus maxime levantur.

Nec obitare videtur, criticam non esse per miliaria evacuationem, quod aut sudor aut urina cum sedimento lateritio saepius iuncta sit. Frequenter enim occurrit, eos, qui diarrhoea iudicantur, sudare nonnunquam, et urinam talem deponere.

Confirmat id Araeteus, qui, postquam dixerat larga narium haemorrhagia vel alvi deiectionibus morbum levare, addit: est etiam, quod in urinas convertitur; quibus autem omnia simul accidunt, ii celerrime sublevantur.

Ex his forte apparet miliaria nonnunquam critica esse, quod maxime in febribus catarrhalibus et rheumaticis accidit.

Ipsi huius sententiae adversarii ab exanthematibus levamen sperare videntur, dum corticem peruvianum ut remedium expulsionem exanthematum summa cum aegrorum euphoria promovens, sustinens, maturans, perficiens laudant.

Pessime tamen errare videntur ii Medici, qui exanthemata regimine calido et medicamentis stimulantibus extorquere student; hac enim methodo subtilissima dissipantur, crassiora in corpore remanent, aegri sudoribus diffluunt, febris accenditur. In simili casu, si miliaria erumpant, anxietas et cetera symptomata non minuuntur, verum augentur et deliria, phrenitis succedunt.

Arcendus tamen frigidior aër, cavendumque, ne aegri ex lecto eximantur, adversarii enim calidioris regiminis testantur, quod aegri miliaribus decumbentes debiles admodum sint, et ad minimam auram frigidam perceptam perniciose habeant, imo plures, dum ad necessaria corpus erigere gestiunt, animo linquantur.

Cura in miliaribus ea est ac in febribus, quae sine his terminantur, decoctum hordei, succus citri, acetum, oxymel, syrupus ribium, rubi idaei etc. in usum vocanda.

Pessimum praeiudicium nonnullorum animis infedit, cum in miliaribus odor vapidi aceti notetur, absorbentia exhibere et acidiusculorum, acidorumque usum interdicere. Sitis ingens et appetitus, quo aegri ad acida feruntur, id non peccare, sed metum putredinis adesse docent, cadavera certe eorum, qui miliaribus pereunt, cito intolerabiliter foetent et intumescunt. Hallerus (a), dum Leidae paucis cadaveribus avide uteretur, observavit, musculos viscorem concepisse cum acido manifesto odore; solet autem acorem, qui putredinem praecedat, ingratum esse, videtur enim in animali putrescente rancor corrupti olei se cum evoluto acido coniungere.

Ubi ingens calor, dolor capitis, rubor faciei, pul-

[a] Suplem. II. pag. 35.

pulsus durus praesentibus etiam exanthematibus, venae sectio instituenda.

Abrahamus Nehemias (a) Lusitanus iam voluit: ut post exanthematum eruptionem, praesertim si antea sanguis missus non fuerit, si adsit plenitudo, vena secetur, additque, denique in omni morbo, omni tempore, loco, aetate etiam puerili et senili, ut simul omnia complectar, ubicunque apparuerit sanguinis plenitudo cum virium robore, sanguis mittendus citra ullam exceptionem.

Ubi vires deficiunt, pulsus inaequalis, debilis, intermittens est, vinum austriacum, vesicantia, camphora, cortex peruvianus, etc. pro varietate symptomatum, ut in prioribus capitibus dictum, in auxilium vocanda.

Nonnunquam subito disparent miliaria, quod malum signum, nisi alia levans evacuatio accedat, secus anhelitus, dyspnoea, deliria, oppressio praecordiorum, subsultus tendinum, convulsiones et non raro mors sequitur.

Quo copiosiores pustulae et prominentiores, eo maius iis subsidentibus periculum.

Retrocedunt miliaria ab excessu in esculentis et potulentis, calido nimis regimine, ab aura frigidiore, diarrhoea copiosiore, hinc diversa requiruntur auxilia, ut miliaria iterum ad exteriora ducantur.

Pulsus durus, facies rubra, calor magnus venae sectionem indicat, quandoque repetendam; maxime si exanthemata a spirituosius assumptis, aut lochiis suppressis originem duxerunt.

Sanguis eductus saepe densissimus conspicitur, hinc patet, miliarium eruptionem soli putridae sanguinis solutionitribuendam non esse.

E

An-

(a) Methodus medendi universalis per sanguinis missionem et purgationem. Lib. II. cap. 2.

Antiphlogistica remedia ex radice graminis cum sale polychresto, oxymelle, succo citri, etc. in usum vocanda, corpus moderate tegendum, ab omnibus calidis stimulantibus remediis abstinendum.

Miliaria, ut superius monui, excessu esculentorum retrocedunt, noscitur id ex relatione aegri, sensu ponderis ad scrobiculum cordis, ructibus male olentibus, nausea et vomendi conatu. Diluentia tentari possunt, si symptomata inde non minuantur, saburra in ventriculo haerens infuso ipecacuanhae ejicienda est (Nro. 40.).

Si nullus in diaeta error praegressus, nec latitantis in ventriculo saburrae adsint signa et miliaribus retrocedentibus vomituritio, aut vomitus sequatur, notat, materiam morbi ad ventriculum latam esse, pulsus parvus, inaequalis, undosus, vires admodum prostratae, tremores, subsultus tendinum observantur, cavendum a vomitorio, sed vesicantia furis applicanda theata tepida largiter exhibenda, camphora, moschus, essentia castorei, ut in capite de febre maligna dictum, in usum vocanda.

In convulsionibus post miliaria retrogressa ortis vix efficacius remedium ac moscus occurrit, qui, ut Huxhamus testatur, sine magno calore percutim expellit, certe moscho assumpto potissimum aequalis, blandus et levans sequitur sudor, quem tranquillus excipit somnus.

Continuare simul oportet diluentia, corticem peruvianum, etc. pro varietate symptomatum.

Si disparentibus miliaribus, oborta largiore diarrhoea aeger levetur, nihil mutandum est. Ubi vero debilitas, anxietas, tremores, cetera gravia symptomata aegrum vexant; vesicantibus, et internis remediis in prioribus capitibus nominatis diarrhoea sensim sensimque compescenda est.

C A P U T VII.

De Petechiis.

Aliae sunt rubrae, aliae lividae, demum et nigricantes, rarissimae sed pessimae ultimae, malae quoque lividae, sed et rubrae periculosae.

Nonnunquam purpureae aut lividae prodeuntes in rubras mutantur, nonnunquam quae rubrae prodierunt, purpureae et lividae fiunt.

Epidemicæ et sporadicæ grassantur, quandoque miliaribus iunctæ sunt, nonnunquam cum morbillis prodeunt et sæpe post eos spectantur.

Incerto erumpunt die ut miliaria, vires prostratas, pulsum debilem, deliria, soporem, sitim et potissimum continuam remittentem febrem commitem habent.

Collum, iugulum, pectus, abdomen, femora, raro pedes occupant; si in facie prodeant, periculo pleniores, dilatantur, non eminent, sine desquamatione abeunt, sensim disparent; similes sunt moribus pulicum, ab his distinguuntur, quod stigmatibus careant, quae in moribus pulicum conspiciuntur, nonnullae rotundae et aequales sunt, aliae diffusae intra cutim latius procedunt, haec species rarior, sed periculosior est.

Dum in febribus putridis primæ viae non sufficienter purgantur, petechiae sæpius apparent. Pate-
id ex medicamentis praegressis, nausea vel appetitu prostrato, abdomine magis inflato, alvo admodum foetente, lingua spurca, urina iumentosa, anxietate et scobiculum cordis, sudore copioso non levante.

Sed et petechiae erumpunt, ubi materies morbi

primo sanguinem et humores afficit. In his aegris saburrae in primis viis latitantis signa absunt, petechiae citius cernuntur, urina minus crassa et colorata est, sopor, subsultus tendinum, tremores brevi aegros vexant, sudor aequabilior, ut plurimum leuius, sequitur.

Nonnunquam constitutioni epidemicae, ambientis aëris calori et medicamentis stimulantibus originem debent: hinc frequentius petechiae morbillos aut varicellas comitantur, vel in locis humidis arctis grassantur, aut ubi multi aegri in aëre minus renovato decumbunt.

Petechias vix unquam criticas esse et experientia et ratio suadet, cum ceteris paribus, quo plures et copiosiores hae eruptiones, eo morbus periculosior. Afferit tamen Magnus Störck, se iuvantes petechias vidisse.

Familiares militibus petechias esse, testatur Mindererus, (a) quod per pluvias madefacti cogantur in humidis vestibis dormire, optime ergo cautum erat, dum in exercitu nostro milites palliis muniebantur.

Frequentissime apparent petechiae in febre putrida, rarius in maligna, rarissime in inflammatoria.

Cura differt pro ratione febris, quae eas comitatur.

Pulsus durus, plenior (licet rarissime occurrat) venae sectionem poscit. Sanguis tunc eductus crassa tenuissima tectus saepius apparet. Cura in his eadem est ac in febre continua simplici.

Petechiae in febre putrida, apparentes largissimam quantitatem acidorum mineralium et corticis poscunt: observavit enim Huxhamus et alii Cel. Auctores, sanguinem in febribus petechialibus extractum vere foetidum fuisse.

Vires labefactae vino austriaco et levi camphorae dosi erigendae, maiorem enim saepe non ferunt aegri.

(a) Medicin. militar. pag. 375.

aegri. Sic egregius Carolus Strack (a) a XXIV. granis camphorae de die ingestis febrim et morbum inde auctum vidit.

In petechiis cum febre putrida crebrior alvus animadvertentibus iam Wratislaviensibus timenda non est, imo ubi abdomen tumidum et inflatum, appetitus prostratus, nausea, lingua spurca animadvertitur, infuso tamarindorum, tinctura rhei, sale polychresto alvus sollicitanda est, interposito acidorum mineralium et corticis peruviani usu. Minus tuta purgantia ex scammono et jalappa videntur, quae tunc a quibusdam autoribus commendantur. Si vero praedicta symptomata absint, purgantia remedia vitanda videntur; optime Camerarius (b) asserit: petechiae in certis epidemiis diarrhoea solvuntur, cave autem, ne ad omnes extendas, pluribus diarrhoea fatalis est.

Pro potu optime inservit serum lactis spiritu vitrioli ad fortiores aciditatem paratum.

Stimulantia et sudorifera in simili casu magis nociva quam proficua observantur.

Abdomine inflato praeter remedia alvum leniter moventia clysmata ex infuso florum Chamomillae profunt.

Si petechiae cum febre maligna apparent, ubi malum in sero aut liquido nerveo haerere videtur, remedia in capite de hisce febribus nominata conducunt.

Si pulsus parvus, debilis, sed satis aequalis, camphora prodest; ubi vero pulsus tremulus, undosus, mixtura (Nro. 20.) longe efficacior reperitur.

In febre maligna cum petechiis diarrhoea periculum portendit; hinc remediis in prioribus capitibus allatis brevi compesci debet.

Quae in praecedentibus de diaeta et aëris puritate dicta fuerunt, in febre petechiali quoque locum habent.

E 3

CA.

(a) Obs. med. de morb. cum petech. (b) System. cautel. med. p. 371.

CAPUT VIII.

De Variolis.

Omnis aetatis homines, frequentissime vero infantes variolis afficiuntur, ab iis immunis est foetus sentiente Cotunio et Mauriceau exemplum narrat feminae, quae quinto graviditatis mense graviter variolis decumbebat, absque quod infans minimum signum habuerit huius morbi. Simile quid apud Olavum Borrichium legitur. Verum testatur Mead infantem in utero matris variolis laborasse et Cl. van Ipern uxor gravida, duos liberos variolis affectos absque omni incommodo eurus, infantem sanum quidem, in quo tamen vestigia variolarum conspicerentur, peperit, paulo ante partum, ubi foetus probabilius hoc morbo laboravit, anxia fuit (a).

Sporadicae sunt et epidemicae, hae vernali tempore ingrediuntur, aestate maxime grassantur, minuuntur autumno et vix hyeme apparent.

Occurrunt discretæ et confluentes, ubi pustulae non sunt distinctae, sed paulo post eruptionem in vesiculam rubram parum ultra superficiem cutis protuberantem confluunt. Hae periculosiores censentur, sed confluentes nonnunquam minus negotii faciunt ac discretæ. Hinc a Clar. Mead in benignas et malignas dividuntur.

Praecedunt variolas lassitudo, dolor capitis, lumborum, horripilatio, anxietas ad praecordia, vomitus, celeritas pulsus, frigus, succedente calore, quem

(a) Comment. Scient. Harlem. Vol. VIII. pag. 596.

quem sudor excipit, febris minuitur, iterum augetur, sopor ut plurimum infantes vexat, ex quo quasi terrefacti saepius evigilant, adulti communius infomnes sunt.

Tertio vel quarto die primum in facie, mento, pectore, collo apparent maculae rubrae, parum tamen elevatae, ut accuratius digito examinatae tangi possint. Conspicitur dein in medio earum punctum pellucidius, quo a morbillis distinguuntur. Augentur postmodum variolae numero, elevantur in pustulas, sunt latiores, et demum dorsum, pedes, femora petunt.

Eruptio potissimum per tres aut quatuor dies contingit, per totidem circiter suppurantur, simili tempore immutatae manent, eodem ordine exsiccantur et per squammas decidunt.

Pus primo est tenue, dein magis flavescent pustulae et circulo rubro circumscribuntur. Si paucae sint, cutis intermedia naturalis est coloris; si copiosae, rubet et tumet: hinc facies primo ita intumescit, ut oculi claudantur. Dum pustulae in facie exsiccantur, eius tumor minuitur et manus maxime suppurant et inflantur, ultimo demum pedes.

Hic est ordo variolarum benignarum, malignae et citius erumpunt et suppurationis exsiccationisque tempus longius extenditur.

In adultis salivatio, in infantibus diarrhoea frequentissime accedunt.

In nonnullis febris et symptomata adeo levia sunt, ut morbus non animadvertatur, nisi variolis iam apparentibus.

Quandoque tarde admodum erumpunt ob summam debilitatem.

Sunt et variolae, quae verrucarum formam induunt

duunt nulla sequente suppuratione, sed una fere exsiccatione terminantur.

Prognosis est varia ratione constitutionis epidemicae, aetatis, subiecti, symptomatum et variorum ipsarum.

Nonnunquam epidemia admodum benigna est, non raro pessimae speciei variolae epidemice grassantur, infantes ut plurimum facilius curantur, quam aetate proveci; gravidae et puerperae maius incurrunt periculum, plus quoque periclitantur cacochymici, scorbutici et venerei.

Quo variolae citius prodeunt, eo periculosiores notantur, quandoque tamen, ut superius monui et malignarum tardior eruptio est ob summam aegrorum debilitatem; pulsus horum parvus, pallor faciei, totiusque corporis, sopor profundus et maxima virium prostratio animadvertitur.

Vomitibus continuus, inquietudo, ingens ad praecordia anxietas, vehementes lumborum, dorsi, abdominis dolores, urina tenuis malignas communiter nunciant variolas.

Convulsiones in infantibus leviores ante eruptionem nil sinistri notant, graviores et diuturniores ingentem febrim et copiosissimas variolas futuras indicant, timendae maxime sunt convulsiones, ubi post eruptionem accedunt, vel si retrocedentibus variolis, aut suppurationis tempore sequantur.

Haemorrhagia eruptionis tempore levamen fert; mala, quae post eam spectantur. Infausti ominis est haemoptoes et mictus cruentus.

Diarrhoea rarior est in discretis, sed periculosior, observante Helvetio, ac in confluentibus, cum vires frangat et pustulas supprimat.

In benignis post eruptionem symptomata minuantur; si vero calor, vomitus, deliria, sopor con-

tinuent, vel subsultus tendinum accedant, morbus est periculo plenus.

Quo pustulae, pauciores, plus elevatae, respiratio liberior, eo benignior morbus.

Pessimae sunt variolae depressae, ex atro rubentes, nigricantes, in medio foveam impressam habentes. Periculosissimae quoque crystallinae, quarum pustulae ichorea et glutinea materia repletae sunt.

Purpureas maculas, variolis interspersas mortis fere semper praenuncias vidit Sydenhamus.

Cura varia est.

Admodum benignae variolae remediis non egent, sed dieta et dato ad finem morbi levi purgante curantur. In reliquis cura variat ratione symptomatum et virium.

Hinc si febris exorbitet, moderanda; si vires langueant, excitandae, prout in capite de febribus in genere dictum fuit.

Certa signa variolarum ingruentium non habentur, licet febris, vomitus, dolor spinæ dorsi, constitutio epidemica suspicionem futurarum variolarum reddant, si constet aegrum iis nondum laborasse.

Plenitudo et durities pulsus venae sectionem in omni morbi stadio indicat.

Pessimus error, ob solam suspicionem variolarum sanguinem mittere.

Signa latentis in ventriculo saburrae vomitorium poscunt, his absentibus emeticum non convenit, licet nausea et vomitus aegros vexent, cum symptomata haec miasmati varioloso originem debeant et medicamentis compesci non possint, sed diluentibus et eruptione tollantur.

Alvus clausa clysmate emolliente aperienda.

Magnus calor, dolor capitis sinapismos aciores res postulant.

In initio variolarum medicamenta antiphlogistica, leniter alvum moventia ex aceto, succo citri, sale polychresto, nitro, syrupo rosarum solutivo conveniunt.

Pro potu limonata, syrapi aciduli aqua diluti vel decoctum hordei cum oxymelle propinandum.

Abstinendum ab omnibus stimulantibus, sic pessimo effecta a plebe mirra in initio variolarum propinatur; cavendum quoque, ne stragulis onerentur aegri.

Accidit tamen, licet rarius, ut in eruptione iam vires vitae deficient, quod pulsus debilis, vires summe prostratae, urina pallida, sopor, stupor docent; abstinendum in his a clysmatibus, medicamentis refrigerantibus; verum vesicantia apponenda et remedia stimulantia ex serpentaria, camphora in usum vocanda (Nro. 18. 19.).

Adultis vinum rhenanum, aut austriacum aqua dilutum pulchre prodest. Si primae viae oneratae sint, vomitorium aut leve purgans ex tinctura aquosa rhei praemittendum.

Eruptione facta et in variolis discretis acida mineralia utilissima sunt. Cum auctores testentur, quod et benignae variolae saepe sine manifesta causa in malignas mutantur et mors sequatur.

Efficacissime putredini resistunt acida mineralia, nec sufficiunt vegetabilia in gravioribus variolis. Sic Clar. Schwenke observavit, lac ebutyratum et succum citri in variolosis putridis nihil ex putrido aegri mutasse, sed in id brevi degenerasse.

Dosim acidorum mineralium magnitudo morbi et vehementia symptomatum determinant. Saepe drachma nictemeri spatium sufficiebat, sed et ad unciam semis et drachmas sex ascendendum erat.

Ufu

Ufu horum urina copiofa et alvus liberior fequitur, praecavetur diarrhoea, quae faepius acribus fordibus in intestinis congestis aut ad intestina depositis originem debet.

Imminutis symptomatibus dosis acidorum mineralium minuenda.

Infantibus potum respuentibus spiritus vitrioli syrupo grato, ut rubi idaei, fragorum, etc. mistus cochleatim exhibitus nonnunquam arridet, quidam aqua dilutum, saccharo ad gratiam addito, instar limonatae hauriunt.

In adultis et subiectis fibrae strictae serum lacris cum spiritu vitrioli ad fortiorem aciditatem paratum magnae est utilitatis.

Quandoque per unum aut alterum diem alvus silet, si nullum inde incommodum percipiatur, nihil movendum est; ubi autem dolor capitis, maior calor, sitis, abdomen tensum notantur, clyisma emolliens iniicere, mixturam cum salibus mediis exhibere oportet, donec alvus inde moveatur.

In stranguria tenues emulsiones ex amygdalis, seminibus melonum, syrupo althaeae edulcoratae profunt.

Si aegri viribus labantur, feces admodum foeteant, neque variolae pure bene repleantur, vel si mictus cruentus accedat, ad extractum vel decoctum corticis continuatis acidis mineralibus confugiendum. Miratus est Bergius (a), quod in variolis confluentibus cortex peruvianus salivationem nunquam inhibuerit. Convenit et brevi cortex peruvianus, si initio variolarum semitertiana accedat aut hac laborantes iis corripiantur.

Puella

(a) Mater. medic. Tom. I. pag. 119.

Puella quindecim annorum ingenti moerore confecta variolis corripiebatur, altero post eruptionem die pustulae coeruleo circumscribebantur limbo, pulsus erat debilissimus, urina pallida, alvus libera, sed nullus dolor, nulla anxietas vexabat aegram, variolae confluebant in universo corpore, a minima pressione, a mutato situ rumpebantur, et tantam copiam feri limpidissimi fundebant, ut lintea omnia madescerent; sexta die salivatio accedebat, et per os, anum et pudenda sanguinem coloris rosei excernebat, sequebantur subsultus tendinum, tremores, pulsus inaequalis, sopor; data fuit camphora, moschus et mixtura ex cortice, spiritu Mindereri, aqua melissae, syrupo kermes; sed adhibitis omnibus incassum, perdurabat magna humorum colliquatio et undecima morbi die periit.

Alumen potens in dissolutione humorum auxilium propinare non audebam, ne salivatio supprimeretur; brevi altera occurrebat eiusdem aetatis puella similibus variolis decumbens, deerat tamen coeruleus ille pustulas ambiens limbus, pedes brevi gangraena occupabat. Externe fomenta antiseptica admovi, interne camphoram, corticem, spiritum Mindereri cum larga aluminis dosi adhibui, inde salivatio non supprimebatur, nec morbus in peius ruebat; demum ob ingentem colliquationem dimidiam drachmam tincturae martis prioribus pharmacis addidi, quibus integrae sanitati restituebatur; mansit tamen per longissimum tempus ulcus foedum in naribus, quod demum plumbatis remediis sanabatur.

Nonnunquam pulsus in debilem, inaequalem mutatur, pallent aegri, soporosi decumbunt, tremoribus, subsultibus tendinum corripiuntur; his
vires

vires per spiritum Mindereri, camphoram, moschum, vesicantia et calidius regimen erigendae sunt.

Bene attendendum, ne, ubi manus admodum tument, pulsus pro parvo habeatur, licet fortior sit. Pulsu enim subduro licet debilitas magna adsit, remedia stimulantia, imo ipse cortex nocuus observatur.

Quandoque in variolis respiratio difficilis cum stertore, exscreatione difficili supervenit, decoctum ex radice graminis, althaeae floribus verbasci addito oxymelle scillitico et simplici saepius hauriendum. In metu suffocationis levissima dosis kermes mineralis repetitis pro necessitate vicibus in usum vocanda, continuatis tamen pro diversitate symptomatum supra nominatis remediis.

Eadem methodus convenit in salivatione, ubi materies adeo crassa, ut suffocationis metus nascatur.

Diarrhoea nimia, quod pulsus et vires debiles docent, mixtura ex gummi arabico et laudano liquido moderanda.

Secus in hoc morbo opium non videtur convenire, cum sudores moveat, febrim incendat, ad putredinem disponat et humores acres in corpore retineat, salivationemque minuat.

Vidit Tissot in confluentibus aegros somno caruisse per septem nocturnas, nec pejus se habuisse; alios excitari saepius curavit, dum et a somno naturali salivatio supprimebatur.

Exsiccatis variolis lenia purgantia danda, ut materies putrida, quae in atroci hoc morbo nonnunquam in intestinis colligitur, evacuetur.

Variolae parum flavescentes acuta forfice discindendae sunt, spongia aqua et lacte tepido madida abstergendae, et dum pure iterum replentur, de novo aperiendae. Sic tensio et dolor minuitur, aegro

gro quies conciliatur, atque ingentes febres et ab-
icessus, qui ex resorpto in sanguinem pure nascun-
tur, praecaventur.

In variolis copiosis a pure effluente crusta
formatur, totam saepe faciem tegens, haec lacte
tepidio humectanda est.

Aëris puritas toto morbi tempore imperanda,
aestivo tempore siccitas et calor ramis sambuci
aut fraxini aquae immixtis, vel aspersione frigidae
in pavimenta corrigenda, nec plures variolosi in
eodem cubiculo fervandi, quia gravior inde red-
ditur morbus testante Pringle.

Sed inconsultum videtur variolis aut sponte
aut arte insectos rudiori aëri per dies exponere,
id enim quod sanos pessime afficere valet et ae-
gros laedere solet; sic rheumatismos, pertinacem,
siccam tussim licet non lethalem a nimis frigido re-
gimine in inoculatis viderunt viri in arte exercitati.

Suppurationis tempore lintea et indusia mutan-
da sunt, ne in putridis fordibus decumbant aegri.

Victus ex panatella cremore hordei, fructi-
bus horaeis coctis imperandus est.

Constat, ut opinor, ex praegressis curam va-
riolarum ab initio antiphlogisticam esse, dein eam
convenire, quae in capite de febre putrida com-
mendabatur: nonnunquam tamen licet rarius; sive
in initio, sive in progressu morbi, si malignitas
variolis iuncta sit, ea in auxilium vocanda, quae
de febribus malignis dicta sunt.

Magis enim toto morbi decursu ad vires et
symptomata, quam ad stadia variolarum attenden-
dum ex quorum nimis sollicita indagatione con-
fusa potius, quam simplex et tuta medela habetur.

In numerosissima, quam exerceo praxi trede-
cim annorum spatio sex variolosos perdidi, inter
hos

hos duae chirurgi cuiusdam proles erant, quarum una confluentibus laborans morti iam vicina fuerat, dum vocatus essem; altera, me per binos dies absente, a patre purgans acceperat, inde diarrhoea remediis non cedente periit.

Non haec adduxi, ut opiner, me in sanandis variolis excellere, sed ut demonstrem, quod simplex medela aliarum febrium continuarum curandarum in variolosis curandis sufficiat, et memorem solummodo Medicum esse oporteat moniti Ill. van Swieten (a), ut omni cura inquirat in genium morbi, qui exanthemata comitatur.

Tentabatur hic Viennae, ut in aliis Europae locis, summo cum successu inoculatio. Inoculationis enim arcanum notante Tissot est, ut variolosum virus indatur corpori omni rigiditate, laxitate, obstructione, cacochymia, viru, omni demum labe vacuo, verbo corpori sano, sed non athletico.

CA.

(a) Tom. II. pag. 493.

C A P U T IX.

De Morbillis.

Omnis aetatis homines, crebrius vero tenerae, morbillis afficiuntur.

Sporadici sunt et epidemici: benigni et maligni.

Antecedunt morbillos horror, inapetentia, tussicula, sternutatio, anxietas, vomitus, oculi lacrymantes, sudor, sed non tam copiosus ac in variolis.

In regularibus quarta die prodeunt, ut maculae parvae moribus pulicum similes. Primo frontem et faciem, dein pectus, ventrem, brachia, crura, ac femora occupant. Elevantur in facie, quod potius tactu, quam visu distinguitur, coalescunt, et maculas variae figurae et molis formant. In reliquo corpore nonnisi asperitas cutis deprehenditur.

In minus regularibus citius aut serius erumpunt, et nonnunquam primo in artubus et trunco apparent.

Minus colorati circa sextum diem in facie sunt morbilli, tum in reliquo corpore maxime rubent.

Primo disparent in facie, dein per totum corpus: loca, quae morbilli occupant, albicant, ac si farina conspersa forent, rupta cuticula, quae squammularum forma decidit; licet quandoque non in squammulas abeant morbilli, sed insensibili modo bono aegrorum habitu evanescant.

Nonnunquam tempore epidemico febre morbillosa aut variolosa corripuntur aegri, quin exanthemata sequantur.

In benignis morbillis eruptione facta quandoque omnia mala symptomata cessant; nonnunquam vomitus

mitus non amplius aegros vexat; sed tussis, dyspnoea et inappetentia perseverat.

In prognosi variant, ideo Illustr. van Swieten monuit: quod non adeo magnum discrimen inferant morbilli, si exteriora saltem occupent, neque calido regimine tractentur; ubi vero delirium vel dyspnoea suspicionem faciunt ad encephalon vel pulmonem simile malum haerere, anceps discrimen adesse.

Nonnunquam enim morbo iam finito tussis remanet et materia morbillosa sufficienter non evacuata ad pulmones fertur, tussim, inflammationem et phthisim sequentem producit.

Cura varia est ratione symptomatum, aegri, etc.

Benignissimi morbilli naturae commissi sanantur. Sufficiunt diluentia, hordeata, emulsiones.

In morbillis gravioribus symptomatibus stipatis semper ad vires vitae attendendum, ut languentes excitentur et nimiae minuantur.

Venae sectio instituenda sive in principio, sive in progressu, sive in fine morbi, ubi plenitudo, durities pulsus, respiratio admodum impedita notantur.

Si signa latentis saburrae in ventriculo animadvertantur, vomitorium propinandum.

Anno 1772 morbilli et febres putridae gravissimae epidemice grassabantur. In multis, qui utroque morbo afficiebantur, vomitorium exhibendi et repetendi necessitas erat. Nullam inde noxam vidi, sed morbus uterque placide decurrebat.

Ob solum vomitum emeticum non est propinandum; quia vomitus spontaneus sine latente bile corrupta in ventriculo sola eruptione tollitur.

Si febris magna, neque diarrhoea aegrum vexet, mixtura ex salibus mediis et oxymelle prodest.

Acida ob tussim minus conveniunt.

In nimio calore sinapismi plantis pedum apponendi.

Remedium optimum est decoctum ex radice graminis althaeae oxymelle edulcoratum. Pro potu decoctum hordei cum oxymelle convenit.

In subiectis debilioribus, languentibus abstinendum a venae sectionibus, clysmatibus et refrigerantibus. Hoffmannus ab intempestivo nitri usu tres puellos a Medico necatos refert. Respiratio enim difficilis a retardata macularum eruptione pendet, quae tepidis, leniter diaphoreticis, ut infuso florum sambuci et calidiore regimine promovenda.

Pulsus parvus, debilis vesicantia poscit; his non proficientibus ad levem camphorae dosim confugiendum.

Symptoma maxime aegros torquens tussis est. Ad hanc compescendam pro varietate causae varia indicantur remedia.

Si admodum sicca sit, inspiratio vaporis aquae calidae saepe iuvat.

Aegris quorum vires constant, neque peculiaris acrimonia inest, sufficit decoctum ex resolventibus et emollientibus paratum (Nro. 41.). hisdem syrupus althaeae per parva cochlearia exhiberi potest.

Oleosa vix arident, cum in debili ventriculo facile rancescant.

Nonnunquam tussis a materia acri, serosa ad pectus nimium affluente dependet. Similium aegrorum oculi plus lacrymantur, in eruptione, vehementior sternutatio notatur, serum acre ex naribus copiosius effluit, et sputa, si prodeant, tenuia et aquosa deprehenduntur.

Demulcentia ex gummi arabico (Nro. 42.), tragacanthi conveniunt. Prodest quoque decoctum salep et orchidis, maxime si alvus liquidior spectetur.

His non proficientibus opium per vices exhibendum, donec tussis minuatur.

Diacodium, quod a plurimis ut opiatum commendatur, vix sufficere videtur. Capita papaveris quidem (magis tamen immatura) narcotici quid possidere dubium non est; hinc forte quoddam ex solis iisdem capitibus bene saturatum decoctum vi sopiente pollere nemo inficias ibit, nostro attamen diacodio parum virtutis opiatae inesse inde patet. Ingrediuntur enim decoctum pro nostro diacodio et siliquae dulces et glycyrrhiza; imbutus igitur decocti latex horum corporum partibus solubilibus minorem copiam de papaveris capitibus assumere valet. Nam quo maior est farrago rerum simul decoctorum, eo minus de singulis extrahitur. Praeterea diacodium constat ex una tertia parte huius decocti et duabus tertiis partibus sacchari; hinc non mirum, si unciae uni syrupi aut nulla aut valde exigua vis narcotica insit. Ego ipse ante plures annos morbillis laborans quinque uncis syrupi diacodii intra paucum tempus assumptis nec somnum, nec minutam tussim observavi. Convenit tamen optime syrupus diacodii demulcendi scopo.

Non raro diarrhoea symptomatrica morbillis accedit, quod vires fractae et pulsus debilis notat: haec remediis in superioribus capitibus notatis brevi compescenda est.

Quandoque subito disparent morbilli, et anxietas, oppressio pectoris et cetera gravissima symptomata nascuntur. In simili casu ea conveniunt, quae in miliaribus retrocedentibus laudabantur.

Ubi morbilli pallefcunt et exsiccantur, purgantia antiphlogistica propinanda.

Si convalescentes aut frigidori aëri se exponant, aut carnibus abutantur, febris et peripneumonia suc-

cedit, quae venae sectionibus, emollientibus, resolventibus, salibus mediis curari debet.

Maculis prorsus disparentibus quandoque tussis remanet et in habitum degenerat. Haec primo opio compescenda, dein diversis remediis pro diversitate aegrorum tollenda.

Si aegri habitus repletioris sint, parvae venae sectiones saepius repetitae et purgantia lenia profunt. Si stricti admodum temperamenti, serum lactis convenit. Si exhausti sint, ut tabis futurae metus oria-
tur, lac cum aquis selteranis et aër ruralis commen-
dandus. Ubi sputa purulenta, decoctum ex cortice
peruviano et lichene islandico lacte mistum pulchros
saepe effectus praestat.

Nonnunquam oedematosus tumor morbillis suc-
cedit, qui lenibus purgantibus, cortice peruviano,
frictionibus et motu corporis curandus,

Quae in prioribus capitibus de diaeta dicta fue-
runt et hic locum habent.

Atmosfera, in qua morbillosi decumbunt,
temperata sit; frigidior enim minus convenit, et ca-
lidior aequae, ac in aliis morbis exantematecis nocua
deprehenditur.

Cavendum, ne aegri lui exponantur et oculi
inde damnum patiantur. His aqua rosarum cum
lacte tepido nonnunquam instillanda, ne a fero acri
inflammentur.

Quandoque oculi et post morbillos inflammati
sunt. Cucurbitae, pediluvia et vesicantia ad nucham
in usum vocanda.

Reconvalescentes a morbillis aërem frigidum
evitare debent.

CAPUT X.

De Erysipelate.

Erysipelas est macula laeta rubra, superficialis, cutim tendens, digito prementi cedens et eo amoto iterum rediens, omnem corporis partem, crebrius faciem occupans, non raro palpebras ita afficiens, ut aegri eas deducere nequeant.

Sedes erysipelatis in reticulo Malpighii locatur, ex hac ratione superficialis est, facile locum mutat, in resolutione dilatatur et rubor hinc inde dividitur.

In vehementiore erysipelate parvae vesiculae conspiciuntur, iis similes, quae a combustionibus fiunt.

Ex pustulis faciei ruptis humor viscosus effluit, crustam formans per plures dies manentem.

Quandoque tumores nascuntur magni, ichore, aut sero acri turgentes, quibus non crepantibus partes subiectae exulcerantur et roduntur: hinc erysipelas in ulceratum et non ulceratum dividitur.

Notatur et frequens erysipelas habituale.

Nonnunquam sat levia symptomata hoc exanthema comitantur. Nonnunquam ingens dolor capitis, horror, calor et sitis morbum praecedunt, per duos, aut tres dies increfcit; per unum aut alterum maximo incremento haeret; dein minuitur et cutis desquamatione terminatur. Sed et erysipelas per decem, duodecim dies excurrit, sudore iudicandum.

Causa erysipelatis videtur esse humor acer, biliosus, per sanguinem dispersus. Hinc aer humidus, pluviosus, affectus animi violenti erysipelatis generationi favent.

Prognosis diversa est. Erysipelas partium exter-

narum raro discrimen habet, nisi retropellatur; si vero locum mutet et partes internas petat, phrenitis, lethargus, angina lethalis, etc. facile sequi possunt.

In senibus vehementius erysipelas timendum, malum est in vulneribus cranii et pessimum in asciticis.

Erysipelas hydropi accedens malum; erysipelas mammarum externis irritantibus et inspissantibus tractatum non raro in suppurationem aut schirhum abit.

Si erysipelati nigredo quaedam, aut pustulae, aut mentis alienatio superveniat, teste Sorbait vix spei relinquitur locus.

Dum in erysipelate faciei ad sensum leviori magna inquietudo, deliria accedunt cum pulsu inaequali, ut plurimum morbus lethalis est, notat enim erysipelas magis in internis et nobilioribus partibus.

Cura varia est. Si febris magna, pulsus plenus, durus, venae sectio instituenda, et quandoque repetenda est. Sanguis e ductus pleuriticorum similis crusta tectus saepius conspicitur.

Signa latentis in venticulo saburrae occurrentia emeticum poscunt.

Cavendum a vomitorio, ubi a retrocedente erysipelate nausea et vomitus oriuntur, quae non saburrae, sed materiae axanthematicae venticulum petenti originem debent.

Si calor, sitis aegrum vexent, medicamenta antiphlogistica, ex aceto, nitro, sale polychresto, stibio diaphoretico abluto, roob sambuci, tamarindis sumenda, ut alvus aliquoties moveatur.

Crebriores purgationes praecipue in debilibus, quorum pulsus parvus et celer est, morbum graviolem et longiorem reddunt.

De stibio diaphoretico non abluto diversa est Medicorum mens. Hic spernit, ut calcem inertem, fistularum tabacariarum terrae similem; alter ut medica-

dicamentum infidum damnat. Boerhaave calcem dicit inertem, nocuam: si iners, an nocua? si purgantia, ut Boerhaave sentit, admissa hac calce stimulum acquirunt, an tunc iners? Spielmann Boerhaavium a Vigano in hunc errorem seductum carpit, nec iniuste ut opinor. Clariss. Trillerus (a) non spernit stibium diaphoreticum ablutum ut inertem calcem, sed quia cum tempore aculeos suos recuperare timet. An Wittenbergae singulis decem, aut viginti annis paretur, ignoro. In nostris officinis omni anno semel ad minimum confici debet, hinc tuto remedium hoc praescribi potest: et ideo stibio diaphoretico non abluto praefendum videtur; hoc enim meo iudicio ob incertam salium praesentium naturam et quantitatem incertum, inconstans et impurum est remedium: et mirandum, cur Medici semper varianti mixtioni salium fidant, quorum nec certam quantitatem, nec naturam noscunt. Hi sales iam magis alcalescunt, prout stibium plus, minus calcinatur: cum acidis vegetabilibus misti odorem ingratissimum, sulphur volatile, aut aquam fortem redolentem eructant. Eandem ob rationem mixturae (Nro. 8.) roob sambuci additi eam effervescent et nauseosam faciunt.

Pro potu diluentia, acidiuscula, ut decoctum hordei cum oxymelle, decoctum acetosae, limonata largiter haurienda.

Cavendum, ne similes aegris sudoriferis, aut calido regimine vexentur.

Si morbus a transpiratione suppressa generetur, moderatus lecti calor et remedia commendanda, quae transpirationem promovent, ut decoctum ex radice graminis, foeniculi, florum sambuci addito stibio diaphoretico et syrupo quinque radicum.

F 4

Pro-

(a) Dispensat. Pharmac. univers. Tom. II. pag. 14.

Prodest et infusum florum sambuci theati instar haustum: omnia enim ex sambuco parata maximae in hoc morbo sunt efficaciae.

Abstinendum a validis sudoriferis et calefacientibus.

Si erysipelas locum mutet et partem nobiliorē petat, revellentia indicantur, vires vitae exorbitantes venae sectione, balneis pedum et remediis antiphlogisticis compescendae, vires languentes vesicantibus et moderata camphorae dosi erigendae sunt.

Erysipelati epidemice saevienti cum pulsu debili, vomitu, ingenti capitis dolore, totius faciei tumore, crusta in sanatis, ut in variolis remanente, antiphlogistica methodus lethalis, sed alexipharmaca, cortex et vesicantia profuere.

Erysipelas habituale varia poscit remedia. Si ab humoribus biliosis malum oriatur, ut plurimum levis obstructio hepatis notatur, quae flavescere oculorum colore, lingua sordida noscitur; similibus aegris fructus horraei, serum lactis, succi ex taraxaco et acetosa profunt, interpositis nonnunquam purgantibus ex roob sambuci, tamarindis, cremore tartari, et salibus mediis.

Vitanda omnia calefacientia et spirituosā.

Nonnulla subiecta adeo sensibilia sunt, ut ab aëris mutationibus creberrime erysipelate corripiantur.

His in paroxysmo, ut monui, lenia diaphoretica conveniunt; extra paroxysmum corpus frictionibus, motu, cortice peruviano et martialibus roborandum. Caveant similes aegri ab aëre frigido, humido, per oppositas, aut angustas rimas intrante et a purgantibus; cum ab his transpiratio supprimatur.

Pro varietate erysipelatis varia remedia externe applicanda. In leviori malo sacculi sicci ex floribus sambuci, chamomillae et pauca farina fabarum tosta sufficiunt.

Parte affecta multum splendente fomenta emol-

lientia et leniter diluentia, ut flores sambuci lacti in octi profunt. Nocerent sicca et terrea, quia partes indurantur et transpiratio materiae morbificae impeditur.

Parvae vesiculae humidum exsudent, quod ulcera generat, nisi absorbeatur. Hinc in simili casu terrea, ut pulvis ad erysipelas albus, vel ruber Dispensatorii Viennensis externe applicanda suadentur. Vesiculae, aut tumores sero acri turgentes aperienti sunt, ne partes subiectae rodantur.

Vitanda omnia resinosa, oleosa, pingua, quia ab his erysipelas retrocedens et gangraena sequens non raro observata fuit.

A quibusdam in erysipellate externe saturnina commendantur, sed saepe pessimo cum successu corpori humano externe similia applicantur, prout uberiorius expertissimus Brambilla Augusti Imperatoris chirurgus notavit (a).

Suppuratio ex erysipellate ut plurimum lente procedit, minus laudabile pus exhibet, et facile in ulcera chronica vix sananda abit.

Non autem semper mala est ab erysipellate orta suppuratio, Clar. Strack (b) erysipelas singulare epidemicum observavit, quod, nisi suppuraverit, mortem attulit omniaque remedia, quae ad exteriora illud evocarunt, salutaria, quae autem solutionem praestiterunt, nociva fuerunt.

Si pars live scat et gangraenae futurae metus sit; interne cortex peruvianus, externe antiseptica ex ruta, scordio, cortice peruviano cum vino et aqua parata in auxilium vocanda.

Si in faciei erysipellate cutis in magnas, irregulares vesica elevetur, vel pars parum live scere incipiat, mox cortex dandus, et huic, si pulsus parvus inaequalis, camphora iungenda est.

CA.

[a] Rifflessioni Fifico-medico-chirurgiche. pag. 24.

[b] Aët. Mogunt. Tom. I. pag. 312.

CAPUT XI.

De Scarlatina.

Scarlatina exeunte aestate frequentior et iunioribus familiarior est.

Praecedunt eam virium prostratio subsequente horripilatione, anxietate, calore, febre. Tertia aut quarta die maculae prodeunt rubrae, crebriores, latiores et multo magis rubentes ac illae, quae morbillos constituunt. Primo faciem, collum, pectus; dein dorsum, abdomen, artus occupant. Rubent partes affectae, ac si vino rubro tinctae forent. Permanent maculae per aliquot dies: febris et rubedo octava aut nona die ut plurimum integre disparent. Maculis evanescentibus cuticula desquamatur. Nonnunquam secunda aut tertia vice redeunt.

Dividitur scarlatina in sporadicam et epidemicam, quae maxime circa aequinoctium vernale grassatur et contagio contrahitur.

Distinguitur quoque in benignam et malignam, quam vomitus, anxietas, oppressio ad praecordia, ingens dolor capitis, sopor comitantur: fauces interne rubent; inde respiratio celerior, laboriosior, deglutitio difficilis et neglecto morbo suffocatio.

In scarlatina sexta aut septima ab eruptione die in pedibus et manibus pustulae nascuntur similes miliaribus, sed non nisi aërem continentes, a separatione et elevatione epidermidis dependentes, a quibus mole auctis decortitatio sequitur.

Uberius scarlatinam describit Clar. Plencicz et Rosenstein.

Prognosis variat: benigna vix remediis eget;
ve-

verum moderato calore, diluentibus, theatis et post desquamationem leni cathartico facile curatur.

Abstinendum a remediis sudoriferis, vel nimis stragulis, quia et inde benignus morbus in periculosum et lethalem facile vertitur.

Si maior calor, acetum, succus citri, decoctum hordei, oxymel, etc. conveniunt, quibus, praecipue si alvus fileat, sal polychrestum, mirabile Glauberi et nitrum addendum. Urgente necessitate sinapismi plantis pedum apponendi.

Scarlatina maligna maius minusve portendit periculum pro gravitate symptomatum. Hinc pulsus parvus et celer, respiratio et deglutitio difficillima, summa virium prostratio, etc. infaustam formant prognosim.

Remedia exhibenda, quae a superioribus derivant, vires erigunt, putredini resistunt et symptomata minuunt.

Potissimum medicamentum est cortex peruvianus varia forma propinandus.

Non raro aegri, praecipue infantes corticem respuunt, iis per enemata iniiciendus.

Calore et siti admodum urgente acida mineralia ad gratam aciditatem cortici addi possunt.

Pulsus parvus, celer; deliria, tremores vesicantia, camphoram, spiritum cornu cervi, moschum petunt, prout in superioribus capitibus de febre putrida, maligna notatum fuit.

Ubi deglutitio difficilis ob affectas fauces, iniectiones ex aceto, aqua, melle iniiciendae, cataplasmata (Nro. 43.) cum lacte collo applicanda sunt: urgentiori malo vesicantia et collo et nuchae apponenda.

Non raro bene interim valentes aegri post duas aut tres septimanas fugata iam scarlatina viribus lae-

bun.

buntur, et primo facies, dein totum corpus leucophlegmatico tumore turget, urinae fecernuntur paucae loturae carniū similes, nonnunquam sanguineae.

Magis haec accidunt hyeme quam aestate; infantibus quam adultioribus; maxime iis, qui citius libero exponebantur aëri. Si tumor leucophlegmaticus aptis non cedat remediis, serum ad nobiliores fertur partes, et aegri comatosi, convulsi, apoplectici, aut suffocati pereunt.

Maius quoque periculum est, si febris leucophlegmatiae iuncta sit.

Friktiones, transpiratio in lecto, decoctum iuniperi (Nro. 44.) addito oxymelle scillitico et rhabbarina (Nro. 45.) profunt. His non iuvantibus ea propinanda, quae in capite de hydrope dicentur.

Pauca et hoc loco de febre urtica referam.

In hac pustulae notantur pallido rubrae instar illarum, quae a percussione cum urticis conspiciuntur. Pruritus, febrem remittentem quasi catarrhalem comitem habent.

Tertia, quarta die prodeunt; aliae iterum subsequuntur cum desquamatione cutis.

Facillime transpiratione, diluentibus curantur. Nonnunquam tamen epidemice grassantur, pulmones afficiunt et decoctum ex radice graminis, althaeae, infusum florum sambuci, vesicantia, etc. petunt, prout ex capitibus praemissis facile patet.

C A P U T XII.

De Febris intermittentibus.

Tria febrium intermittentium stadia sunt, frigoris, caloris et sudoris.

Communiter incipiunt lassitudine, pandiculatione, horripilatione, nausea, vomitu, dolore capitis, etc. Pulsus, qui debilis et parvus tempore frigoris fuerat, subsequente calore in pleniorum et fortiorum mutatur: augetur sitis: urina magis tingitur: demum sudore febris terminatur, evanescunt symptomata remanente ut plurimum debilitate.

Febres intermittentes aliae sunt vernaes, autumnales aliae. Priores a Februario in Augustum ultimae ab Augusto in Februarium dominantur. Sed, et autumnales quandoque iam Junio mense occurrunt; nonnunquam vero circa Septembris finem agrediuntur.

Distinguuntur et intermittentes apyrexia, seu tempore a paroxysmo libero, in quotidianam, tertianam, quartanam. Sunt quoque tertianae et quartanae duplicatae et triplicatae.

Quotidiana magis pueros et debiles vexat, crebrius tempore verno spectatur, pertinax est: primae accessiones ut plurimum horis matutinis revertunt: rarior est quotidiana, sed tertiana duplex frequentius pro ea habetur. Riverius ex sexcentis aegris accessiones quotidie habentibus vix unum quotidiana laborare observavit. Differt quotidiana a tertiana duplici: quod huius accessus alternis diebus, non vero singulis sibi mutuo respondeant. Hinc semper attendendum ad tempus invasionis, quia hoc intermittentes distinguit.

Ter-

Tertiana subiecta iuvenilia, temperamenti biliosi, corpora exercitata plus infestat: frigus intensum, strepitum dentium, calorem acrem et mordacem, maiorem cephalalgiam sitimque comitem habet.

Quartanae typus omnium intermittentium est maxime regularis: communiter promeridie aggreditur: frigus est mitius, sed diuturnius, ac in tertiana: calor ut plurimum quinque aut sex horarum.

Praeter febres intermittentes regulares occurrunt erraticae, seu typum obscurum habentes, aut nullum ordinem sequentes.

Sunt et variae febres larvatae, pleuritidem, choleram, apoplexiam mentientes. Ut plurimum diæta mala praegressa est, de appetitu prostrato conqueruntur aegri, urinam iumentosam mingunt et eodem tempore multi aut febribus remittentibus, aut intermittens decumbunt. Sed quandoque vix noscendae sunt, nisi quod symptomata certo iterum tempore redeant vehementer, quae aut admodum mitia fuerunt, aut plane cessarunt. Similium febrium historiam descripsit egregius Lauter Physicus Laxenburgensis.

Causa proxima febris vix determinari potest. Bene monet Baglivius (in Paraenesi ad Medicos de instituenda medendi methodo popularibus accommodata) quod febris, si phaenomena spectemus, reliquis morbis sit notior; si constitutionem et causam, omnium ignotissimus.

Probabilis est sententia Illustr. van Swieten: eam in nervis et liquido nerveo haerere.

Causae remotae et praedispicientes variae sunt.

Autumnales saepius bili putridae in primis viis haerenti originem debent: nonnunquam gluten viscera obsidens febrem producit: non raro aer plaudosus, animi pathemata, etc. febrem causant. Quartana frequen-

quentius a victu crudo, duriore, vita sedentaria, frigore autumnali insueto, a scabie retropulsa oritur.

Prognosis variat ratione febris, temporis anni, constitutionis epidemicae, aetatis et subiecti.

Vernales mites saepe post septimum paroxysmum sponte cessant.

Autumnales nonnunquam remediis pertinacissime resistunt; frequentes habent recidivas, donec superveniente vere sine remedio solvantur. Hinc Celsus ait: quartana aestiva brevis, autumnalis fere longa est, maxime quae coepit hyeme appropinquante.

Febres tempore humido et pluvioso difficilius curantur, quam sicco.

Quandoque intermittentes epidemicae observantur, quae post unum aut alterum paroxysmum iam interimunt.

Exhaustis, cacochymicis, gravidis, vel et illis, qui diuturno alio morbo laborarunt, febris sat mitis lethalis fieri valet.

Senes non raro pereunt in frigore quartanae: ubi e contra Sydenhamus cum stupore vidit infantes tenellos in cunis per plures menses quartana laborasse, nec inde oppressos fuisse.

Inter intermittentes quartanae sunt pertinacissimae, hae autumno magnis viscerum obstructionibus stipatae vix sanantur, sed perseverant ad veris accessum usque.

Antequam de cura intermittentium agam, notandum iterum occurrit Sydenhami effatum: febrem instrumentum naturae esse, quo impura a puris separatur et extra corpus excernitur, hinc quandoque longius ferenda est, cum febre pertinacissimae obstructiones et dispositiones ad morbos chronicos optime tollantur, dum solventissima remedia ad extrema vasa febrili motu ducuntur. Multi Galeno teste ab epilepsia

lepra liberati fuerunt; alii a lepra, varicibus, tum moribus lienis aliorumque viscerum per quartanam vindicabantur. Boërhaavius notat, homines longaevo in flore aetatis quartana omnium intermittentium maxime diuturna laborasse.

Cura alia est in paroxysmo, alia extra paroxysmum.

In paroxysmo diluentia conveniunt, ut materies febrilis per varias vias: nempe alvum, urinam, sudorem, vomitum evacuari possit.

In frigore febrili tepida ad transpirationem promovendam haurienda sunt, ut infusum florum sambuci, decoctum quinque radicum aperientium.

Cavendum ab aromaticis, validius stimulantibus, cum inchoato frigore febrili maior adsit calor, quam in eodem corpore sano. Van Swieten iuvenem vidit tertiana verna laborantem, qui lethali pleuritide corripiebatur, dum quinque guttae olei caryophyllorum cum saccharo diu tritae darentur ante paroxysmum ingruentem, ut frigus febrile calido hoc remedio tolleretur.

In calore febrili diluentia acidiuscula propinanda, ut decoctum hordei cum oxymelie, limonata; aestuante admodum aegro acida mineralia diluta et grata et utilissima sunt.

Potulenta crebrius, sed parca quantitate ingerere oportet; ne aut vomitus, aut anxietas a distento nimium ventriculo oriatur.

Debilibus aegro vinosa paroxysmo finito concedi possunt.

Lintea et indusia post sudorem mutanda, ne ab his humidis corpori applicatis horror iterum nascatur, aut excreta materia per vasa resorbentia denuo in sanguinem feratur.

Vomitum spontaneum paroxysmi tempore aquae tepidae haustu promovendus.

Cu.

Cura extra paroxysmum differt ratione aetatis, temperamenti, causae, symptomatum, constitutionis epidemicae.

Febris causa cognita talia remedia danda, quae eam corrigunt et destruunt.

Amarities oris, nausea, etc. nisi contra indicanda sit, vomitorium requirunt tempore apyrexiae exhibendum.

Illustr. van Swieten (a) de febribus intermittens monet, bilem putridam, quae in ventriculo et intestinis continetur, subito evacuandam esse, ne mora magis nociva fiat. Imo notat, quod saepius vomitorium maxime in autumnalibus repetendum sit.

Cum successu aliquot drachmae salium mediocum emetico praemittuntur; sic glutinosum inciditur et ad faciliorem evacuationem disponitur.

Profunt emetica in intermittens non solum eliciendo nociva in ventriculo contenta, sed etiam stimulando et turbando materiem febrilem. Concutiuntur vomitu viscera abdominalia, inde his impacta facilius solvuntur et excutiuntur.

Ad emesim procurandam arridet solutio trium aut quatuor granorum tartari emetici in libra aquae per vices sumenda, donec sufficiens vomitus sequatur.

Si vomitorium contra indicatur, vel signa absint latitantis saburrae in ventriculo, appetitus tamen prostratus, abdomen tensum, vita laeta praegressa et alvus segnior observentur; purgantia substituere oportet.

Si maior calor, sitis intensior, urina flava observentur, tamarindi, cremor tartari, aqua laxativa indicantur. Ceterum sal amarum, thermarum carolinarum, mirabilis Glauberi, pulvis cornachini convenit.

G

Cla.

Clarissimus Trillerus (a) pessima mala a pulvere Cornachini exhibito recenset, quae malignae et noxiae indoli antimonii diaphoretici dudum iam praeparati adscribit.

Revocari huc possunt ea, quae de antimonio diaphoretico non abluto in capite de erysipelate monui. Praeterea certum fere est, ad vim purgantem scamonii augendam stibium diaphoreticum ablutum et cremorem tartari valde parum facere. Ratio horum pulverum scamonio admistorum in eo solum consistere videtur: ne scilicet partes scamonii sibi cohaerere indeque tormina causare valeant. Hinc alii cremoris tartari et stibii loco pulverem cornu cervi in eundem finem scamonio admiscunt. Ceterum nil mali video in missione priori propter stibium, dum praesertim hic pulvis, omni momento commiscendus, nunquam in maiori paretur copia.

Nauseosis gratius et efficax est purgans, si octo, aut decem drachmae salis Segnetti in binis libris iuris carnium non saliti solvantur et per cyathos sumantur, donec zeger purgetur.

Autumnales febres magis purgantia petunt, quam vernales.

Cavendum a nimis evacuationibus, praecipue in vernalibus; quia inde febres protrahuntur, hydropsque nascitur.

Vernales febres in juvenibus et sanguineis non raro mutantur in inflammatorias; hinc pulsu pleniore, duriore, respiratione difficiliore, maxime si abusus spirituosorum febrim praecessit, aut consuetae sanguinis evacuationes intermissae fuerunt, vena secanda est. Sed et in autumnalibus sanguinis detractio necessaria, ubi mox dicta symptomata spectantur.

Eva-

(a) Dispens. pharm. universal. pag. 529.

Evacuatis primis viis, si maior calor, sitis vehementior, urina plus colorata; remedia antiphlogistica, ut succus citri, acetum cum sale polychresto, nitro indicantur.

Non raro, praecipue in autumno, initium intermittentium similia symptomata habet ac febris putrida; in his acida mineralia salibus mediis iuncta profunt.

Levis quandoque hepatitidis species, post fervidiores aestates, febres autumnales comitatur; quod urina ex flavo rubra, flavescens oculorum color, sitis intensior, hypochondria tensa, maxime in regione dextra cum dolore fixo eiusdem lateris et alvus parcior docent; in hoc casu decocta solventia cum acidis et purgantibus antiphlogisticis imperanda. Hinc variae formulae ex taraxaco, radice graminis, cichorei, tamarindis, succo citri, aceto, crystallis tartari, sale mirabili Glauberi, etc. formari possunt (Nro. 46.). Pro potu decoctum hordei cum oxymelle, aut serum lactis convenit.

Clysmata ex emollientibus cum melle quoque iniicienda.

Similis methodus et locum habet absentibus signis levioris inflammationis, ubi urina flava et subflavescens oculorum color cacochymiam biliosam et hepatis infarctum notant.

Sollicite enim inquirendum in intermittentibus maxime quartanis, an non adsint viscerum obstructions; cum his praesentibus remedia solventia tamdiu continuare oporteat, donec hypochondria mollia et melior faciei color succedant.

Succus ex radice graminis et taraxaco recenti addito sale polychresto, aut terra foliata tartari efficacissimus est. Nam salia media et obstructions solvunt et primas vias a glutine liberant, quo fere semper obducuntur.

Paucissimos vidi, quorum ventriculus a salibus mediis offendebatur. Imo innumeros solis hisce remediis a febre intermittente absque recidiva liberavi.

Solventia remedia, tempore apyrexiae sumpta, febrili motu magis in vasa obstructa agunt et impactum solvunt. Debilibus vero minus conveniunt, quia vires inde minuuntur et sudores nocivi augentur.

In indurationibus viscerum abdominalium et inunctiones ex unguento althaeae suadendae, maxime, dum infarctum colon tumens circa lienis regionem, ubi inflectitur, eum scirrhotum mentitur.

Notabili tactui resistenti visceris duritiei utiliter emplastrum cicutae apponitur.

Cavendum in magnis obstructionibus et indurationibus viscerum a fortibus purgantibus, his enim corpus debilitatur, subtilissimis humoribus privatur et iam impactum fere irrefolubile redditur.

Nonnunquam pituita tenax primas vias occupat: docet id pallidus corporis habitus, urina pallida, vita sedentaria praegressa, victus ex alimentis crudioribus, habitatio in loco depresso et humidior; aegri similes farinosa non ferunt, ab aromatibus levantur, gravitatem, frigus circa ventriculum et oppletionem ex assumptis maiorem, quam in sanitate sentiunt. His extracta amaricantia cum gummi ferulaceis (Nro. 47.) apyrexiae tempore conveniunt.

Intermittentes, dictis remediis non cedentes, fugandae sunt; cum febre diu protracta corpus debilitetur, humores acriores reddantur et iidem morbi ac a nimis cito sublata, nempe icterus, cachexia, hydrops sequantur.

Nullum remedium febrem citius et certius fugat cortice peruviano.

Observavit iam olim Caesareus Archiater Longo.

DE FEBR. INTERMITTENTIBUS. 101

gebardi, quod cortex gravidis, menstruantibus, haemorrhoidariis tuto exhiberi possit, nec urinam, sudores, aut fluxus salutiferos tollat (a).

Cortex in pulvere, mixtura (Nro. 48.), bolus (Nro. 49.) pro vario aegri lubitu praescribi potest.

Ad intermittentes fugandas longe efficaciorum corticem peruvianum reperii ac extractum vel decoctum. Mortonus experientia fretus affirmavit chinam chinam in substantia exhibitam certius vires suas exferere, quam si multa arte, aut igne torqueatur.

Si aegri non respuant, optime mixturae forma propinatur. A cortice enim vel in pulvere, vel in bolo non raro pondus vel oppressio in ventriculo percipitur. Forte quod notante Percival diu cortex in primis viis indissolubilis haereat.

Cortici peruviano salia media iungo, nisi alvus liquida sit; cum a substantia corticis non raro pondus ad regionem ventriculi et alvus adeo adstricta sequantur, ut aegri vix scybala excernere valeant. Eam ob rationem Celeber. Gaubius in pulvere antifebrili unciae corticis binas salis polychresti drachmas addidisse videtur.

Varia dosis corticis est. In quotidiana sex drachmae, in tertiana uncia, in quartana uncia una semis tempore apyrexiae exhibenda.

In febre, cuius paroxysmi adeo protracti, ut apyrexia brevissima et continuae futurae metus sit, ad finem paroxysmi, ubi maximus calor transit, cortex sumendus.

Febre per dictam corticis peruviani quantitatem fugata aegro per binas apyrexias sequentes dimidia eiusdem remedii dosis exhibenda est ad recidivam prae-

cavendam; maxime tempore humido et frigido, in subiectis senilibus, constitutionibus epidemicis.

Monet Illustr. van Swieten, ut aeger qui quartana laboravit, iam per octo dies a morbo liber, corticem denuo sumat et dein tertia vice, ubi febrim non habuit, cortice utatur, cum character intermittentium, quo diutius inhaeserit, eo difficilius deleatur (a). Et Sydenhamus et Mortonus iam curata tertiana chinam chinam continuandam voluerunt.

Solet in tertianis recidiva fieri aliquo secundae hebdomadis die, in quotidianis et quartanis autem tertia hebdomade (b). Unde liquet, ad reversiones tutissime et certissime praecavendas corticem secundam, aut tertia quavis hebdomade exhibendum esse. In febribus obstinationibus quandoque secunda, tertia, quarta repetitio facienda.

Febris intermittens sive sponte sua, sive regimine calido ad continuitatem accedens, maiorem corticis peruviani copiam requirit. Sic anno 1770., ubi talis epidemia regnabat, omnes fere recidivam passi sunt, nisi largissima corticis peruviani quantitate uterentur.

Clariss. Archiater Petersen in febribus epidemicis corticem in substantia ad libram unam mediam, in decocto ad libras duas semis exhibuit. Nullum enim incommodum oritur, si plus quam opus assumatur, peccatur vero, si iusto minus, cum eo reversionibus occasio relinquatur (c).

Pessima mala ex intempestivo laudati remedii usu fiunt.

Quandoque vernaes intermittentes grassantur, venae sectione et antiphlogisticis, ut superius monui, cu-

(a) Tom. II. pag. 539.

(b) Werlhoff.

(c) Torti, Werlhoff.

curandae. Si in his cortex exhibeatur, antequam crusta inflammatoria sit resoluta, in continuas mutantur, vel recidivae malis symptomatibus stipatae sequuntur, observante Pringle (a).

Noscuntur hae febres pulsu duriore, dolore capitis vehementiore, respiratione crebriore et difficiliore, sitis est intensior, lingua minus fordida, facies et urina plus rubent, sanguis eductus non raro crusta tectus conspicitur.

Si inter corticis usum febre intermittente laborantes in albo oculorum flavescent, de anxietatibus et oppressionibus ad scrobiculum cordis conquerrantur; solventibus pergendum, a cortice abstinendum, nisi summa aegri debilitas eum postulet; alias scirrhi viscerum, icterus, hydrops sequuntur.

Ubi vero in intervallis febris ictericus color evanescit, nulla anxietas, oppressio ad scrobiculum cordis, nullus abdominis tumor, aut durities persistat, a solo cortice auxilium expectandum, ut icterus vere spasticus aequae ac ipsa febris, cuius comes est, tollatur (b).

Sunt nonnullae febres magno calore, aut siti stipatae cum levibus deliriis, pulsu celerrimo, post tertium aut quantum paroxysmum in continuam abeuntes. Hae brevi cortice fugandae.

Subito quoque hic dandus est in febribus, ubi pulsus parvus, irregularis, somnolentia, vires admodum prostratae notantur, maxime si epidemice grassantur. Zimmerman (c) tertianam observavit in loco ad paludem sito grassantem, quae secundo paroxysmo magna oppensione pectoris et dolore capitis necabat.

G 4

Con-

(a) Observations on the diseases-of the Army p. 145.

(b) Rahn. Adversar. medic. practic. Vol. I. pag. 182.

(c) Von der Erfahrung. I. T. S. 204.

Convenit brevi cortex in quartanis haemorrhagia stipatis, ubi pulsus est debilis, nullus faciei rubor, etc. Imo quandoque lenia martialia admiscenda sunt, ut aucto robore haemorrhagiae sistantur, quibus facile hydrops succedit.

Anno 1770. tertianae occurrebant cum amaritie oris, siti intensa, calore summo, levibusque in paroxysmo deliriis. Hae febres, purgatis etiam si primis viis, cortice dato, oppressiones ad scrobiculum cordis, anxietates, languores causabant; neglecto cortice brevi in continuas pessimas abierunt.

Optime profuit sequens methodus. Bile corrupta per emeticum aut purgans e corpore eliminata, mixturam ex aceto, succo citri cum salibus mediis exhibui; post tertium paroxysmum binas aut tres extracti corticis peruviani drachmas priori mixturae addidi. Pauca hac corticis peruviani quantitate febris moderabatur, neque in continuam abibat et a salibus mediis alvus foetida crebrior educebatur. Lingua non sordida, urina minus colorata, nausea fugata, salium quantitas minuebatur et febris primum extracto, dein cortice in substantia exhibito penitus fugabatur.

In initio enim intermittentium magno calore stipatarum et de genio bilioso participantium extractum corticis magis convenit ob rationes in capite de synocho non putrida notatas.

Ante aliquot annos frequentes erant febres magna virium prostratione, pulsu celeri, parvo, horrore cum subsequente leni calore, lingua alba, appetitu exiguo, siti maiore, sed non exorbitante, renitentia in hypochondrio dextro, sopore, tristitia stipatae, accessus incerto tempore, quandoque bis de die redibant; urinas in paroxysmo mingebant aegri aquosas, copiosissimas; post febrilem insultum lotium erat paucum, brunum cum nubecula suspensa, alvus

alvus a medicamentis salinis pessime olens facile movebatur. Dato decocto ex radice graminis, taraxaco cum liquore terrae foliatae tartari morbus non mutabatur, sed brevi ad corticem cum remediis nervinis, ut spiritu Mindereri, melissa, quandoque camphora confugiendum erat; sub horum usu paroxysmi fiebant regulares, mitiores; cortice neglecto morbus nascebatur periculo plenissimus. Diuturnae hae febres mitiores redditae solo cortice non superabantur, sed amaricantibus sat facile tollebantur.

Nonnunquam variam larvam febres intermittentes induunt et pleuritidem, choleram, apoplexiam mentiuntur. In simili casu, etiamsi febris non videatur adesse, neque urinae lateritiae sint, symptomata tamen gravia, quae curata videbantur, iterum redeant: cortice peruviano subito debellanda sunt.

Liberior alvi fluxus inter corticis usum relinquendus est, si nullum inde incommodum nascatur et aegri levamen sentiant, cum hae excretiones ad curationem citam et constantem multum faciant.

Si vero vires prosteruantur, febris pertinaciter pergat, tunc uncia semis, aut una theriacae Andromachi utiliter, ut securum stomachicum apponitur. Effectu inde non succedente, opio cortici peruviano iuncto diarrhoea minuenda est.

Conveniunt et opiata cum cortice in febre a terrore et animi pathematibus causata, maxime in hypochondriacis et hysteriis.

In febribus pertinacibus, ubi ventriculus debilis est, amara ut gentiana, trifolium fibrinum, centaurium minus, etc. cortici feliciter iunguntur (a).

Nonnulli contraiervam (b), serpentariam ante paroxysmum suadent; similia quandoque utilia sunt in

(a) Murray Apparatus Medicamentum. Tom. II. pag. 15.

(b) Ruti Materia medica. Tom. I. pag. 136.

in locis paludosis, ubi aegri pallidi, inflati sunt habitus, pulsus extra paroxysmum lentus et parvus est; cavendum autem in epidemiis siti, calore, urina magis colorata stipatis, alias autumnales, facile in continuas mutantur.

Infantes et nonnulli aegri corticem respuunt, his elota prius per clyisma emolliens alvo in decocto (Nro. 50.) per enemata iniiciendus, cum a substantia abdomen durum, inflatum, scybala durissima cum pertinaci alvi obstructione causentur.

Ubi ob vehementiam febris et inefficaciam decocti ad substantiam corticis recurrendum, alvum diu clausam clysmate emolliente quandoque eluere et dein iterum enematibus ex cortice continuare oportet.

In suburbio sancti Leopoldi femina erat systematis nervosi admodum debilis, quae accessu febrili putridarum simili corripiebatur cum nausea, vomitu pertinacissimo materiae porraceae, alvo adstricta, pulsu celerrimo et debilissimo. Medicamenta ex acidis antilogisticis et clysmata nullam ferebant opem. Altera die febris remittebat; sed vomitus sincerus pergebat. Tentavi frustra remedia ex mentha, melissa, vino: incassum externe emplastrum ex labdano, opio et camphora apponebatur.

Ob vomitum cotinuum, debilitatem summam, laudanum liquidum Sydenhami interne propinavi; verum et medicamenta et iura carniū subito ac in ventriculum pervenerunt materiae porraceae mista vomuit. Tertia die increfcebant symptomata, hemiplegia lateris sinistri accedebat, ita ut et oculus in ea parte iam mortuorum similis fuisset: vesicantia furis et nuchae apponebantur, abdomen et regio ventriculi infusis herbarum aromaticarum, ut rutae, rorismarini, incassum fovebantur: sequenti die symptomata parum mitiora, pulsus debilissimus, sed minus celer,

ma-

manebat tamen lingua balbutiens et immobilitas lateris sinistri, urina plus tincta erat cum exiguo sedimento. Suspicabar febrim larvatam, et corticem peruvianum in auxilium vocandum Medicis Clarissimis in consilium vocatis proposui. Unus ex his nihil nisi malum hystericum accusans moschum proficuum credidit; sed et hunc subito cum multa materia poitracea eiecit. Ob summum in mora periculum ad corticem peruvianum confugi, Cum nil per os assumere valeret, decoctum corticis cum binis drachmis pulveris ano omni trihorio iniici curavi. Non rediit quidem maiori vehementia paroxysmus: verum per tres dies symptomata in eodem statu permanferunt. Miratus tunc fueram a tanta corticis quantitate effectum voto non respondisse. Bona fortuna vesicam videram, qua ab obstetrice enemata applicabantur: suspicatus igitur inefficaciam remedii ortam fuisse ab instrumento, dum non satis vesicae ope cortex peruvianus in intestina ingerebatur, hinc non sufficiens quantitas per vasa bibula, in intestino recto aliunde pauciora, absorbebatur, Syringam itaque vesicae substituendam iussi, inde brevi omnia symptomata evanescebant, et cortice peruviano dein per os assumpto integre a morbo hoc periculosissimo liberabatur.

Manens per tempus debilitas lateris sinistri et lingua balbutiens pilulis ex gummi ferulaceis, extracto maris, castoreo et balneo baadensis tollebatur.

Clysmatibus quoque ex cortice peruviano patrem praedictae feminae sexagenario maiorem febre apoplectica larvata laborantem, omnia remedia respuentem curavi.

Si pulsio mammis inhaerens febre intermittente corripiatur, nutrix corticem ingerat.

Laudatur cortex cataplasmatibus instar aqua mixtus intra linteum tenue abdomini applicatus, sed inefficacem hanc methodum reperi; minus adhuc pro-

derit, ut censente Pye corticis pulvis intra linteum duplex consutus nudae infantum cuti apponatur.

Nonnunquam febres grassantur maxime in locis paludosis, cortici pertinacissime resistentes et fugatae brevi iterum revertens: tunc loci mutatio aegris suadenda est.

Nil peius, quam variis remediis decantatis febrem tollere. Rustici spiritum vini cum pipere confuso sumunt; sed inde febres continuae et lethales ventriculi inflammationes causantur.

Ex usu aluminis et vitrioli consumptiones secutas: ex arsenico sumpto vomitus, febres lentas et mortem viderunt praestantissimi Medici. Ego ipse febrem quotidianam, quinque annis durantem, corpus depascentem, omnia remedia edulentem observavi a tinctura arsenici, quae Lipsiae ab agyrta propinabatur. Hinc bene monuit Celeb. Werlhoff, quod arsenicum nunquam dari possit a viro erudito et hominum amatore.

Multa adhuc alia, ut specifica in intermittentibus ab ignaris laudantur. Verum aut calefacientia sunt, quae in continuam et inflammatoriam mutant: aut adstringentia, quae obstructions viscerum et hydropes causant.

Nonnulli motu vehementissimo ante paroxysmum febrem fugare cupiunt; sed et inde intermittentes in continuas mutantur.

Non pauci severa abstinencia febrem tollere volunt pessimo saepe cum successu, cum vires nimium frangantur, corpus exhaustiatur et humores acriores reddantur. In quartanis malos effectus inde vidit Ill. van Swieten: imo concludit in quartanae initio ne quidem tutam esse tenuem et exactam nimis dietam.

Laudantur a variis varia remedia specifica ad febres tollendas, ut cortex salicis Arnica, lignum Quas.

Quassiae; optime vero monet Cel. Spielmann (a), quod Quassiae lignum respectu virtutis febrifugae a cortice peruviano vincatur.

Corticem salicis iterum iterumque, sed irritato conatu exhibuit Bergius (b).

Arnicam, quam Berolinenses (c) contra fomites febris saepius recidivantis commendant, in decocto et in pulvere frustra exhibuit quartana laborantibus idem Clar. Vir. imo decoctum maiorem in modum vexavit aegros. Ipsi, qui praedicta remedia laudant, plus fiduciae in corticem peruvianum habere videntur, dum eundem praedictis pharmacis addunt, ubi ab iis febris non tollitur.

Neque ab uno, aut altero casu febris per quoddam remedium curatae argumentum formari potest, specificam huic remedio virtutem inesse.

Varia enim ante inventum corticem solventia et amaricantia cum successu dabantur; imo nostris temporibus Rutti (d) quandoque intermittentes cortici resistentes infuso centaurii minoris, pulvere chamomeli nobilis, aut succo eiusdem ad duo aut tria cochlearia cum guttulis aliquot spiritus vitrioli curavit.

Quandoque intermittentes mihi occurrebant, quae per corticem peruvianum brevi mitissimae evadabant, mansit tamen levior aliquis recursus post magnam quantitatem praedicti remedii ingestam; in similibus nullo symptomate graviore urgente ab omni medicamento abstinui et sponte dein a febre liberabantur. Vidi inde confirmatum Cel. Torti (e) observatum, quod tam levis saepe saepius fit accessus

(a) Institutiones Mat. Med. pag. 225.

(b) Mat. Medic. Tom. I. pag. 788.

(c) Decade prima pag. 61.

(d) Materia Med. pag. 120. 217.

(e) Therap. special. pag. 273.

cessionum recursus, ut nonnunquam expediat febrilis fermenti reliquias ipsi effervescientiae febrili duobus, aut tribus accessibus dissipandas relinquere.

Diaeta alia est ratione febris, subiecti, longitudinis morbi. Gravidæ, exhausti magis nutriendi sunt, uti et infantes et ætate admodum proVecti.

Quotidianæ et tertianæ exquisitiorem petunt diætã: quo accessus longiores et frequentiores, eo pauciora alimenta concedenda.

Febricitantibus et ex febre reconvalescentibus pingua, fumo indurata, leguminosa et omnia, quæ crudiorẽ chylum generant, interdicienda sunt, cum hæc et in sano febrem producere valeant.

Bene monet Pringle, ut febre intermittente laborantes a fructibus horæis abstineant.

Cibus non dandus tempore, quo paroxysmus expectatur.

Senibus, pituitosis, affuetis, si nullus febris continuæ metus, extra paroxysmum moderatus vini usus concedendus.

Somnus sit longior ad corpus refocillandum.

Exercitia moderata prosunt tempore apyrexiae ad assimilationem ingestorum et excretiones per alvum, urinam, transpirationem promovendas.

Cavendum a transpiratione suppressa; hinc corpus bene tegendum, aër nocturnus evitandus et loca paludosa fugienda.

Nonnunquam intermittentibus oedema accedit, quod satis facile levioribus frictionibus et usu roob sambuci, iuniperi, infusorum amaricantium, et leviter stimulantium cedit (Nro. 51.).

Noscitur autem hoc oedema ex debilitate et non ex obstructionibus natum esse, ex viribus fractis, paroxysmis vehementibus, albo oculorum non flavo, alvo libera et victu malo prægresso.

Per

Per febres intermittentes diuturniores aegri debilitantur, ut et febre fugata multum langueant. His amaricantia, leviter roborantia, victus eupeptus, vina generosiora commendanda.

Roborandi causa panem biscoctum vino austero madidum deglutiendum suadet Illustr. van Swieten: ne tam cito virtus vini delabatur.

Aër ruralis et equitatio plurimum quoque corpus firmant.

Debilibus recidiva intermittantium laborantibus calybs cum cortice iungendus, quod remedii genus apprime etiam sistit sudores illos glutinosos, quibus tales aegri diffuunt.

Ubi usu nominatorum robur debitum aegris non reddit, ad vinum ex cortice peruviano, limatura martis paratum confugiendum. Ferrum enim, moneute iterum Illustr. van Swieten, lenibus acidis solutum non tantum vi austera adstringente agit, sed sulphuris sui metallici, naturae humanae adeo amici, miro stimulo vires vitae excitat.

Quibus vinosa displicent, pilulae ex limatura martis, extracto corticis peruviani resinoso, mastiche, etc. praescribi possunt.

Quandoque sola ventriculi debilitas remanet. Ad tonum huius restaurandum elixir antifebrile Disp. Vien., essentia ex amaricantibus parata, ut absynthii ad drachmam dimidiam pro dosi sumpta, convenit. Si vero spirituosa non ferant, elixir stomachicum Disp. Vien., aut electuarium ex theriaca diatefferon, zinzibere condito prodest (Nro. 52.).

Ubi prae inertia nullum fere ex chylopoeticis visceribus suo fungebatur officio, frictiones ieiuno homine per totum abdomen factae pannis asperis laneis mirabiles dederunt effectus; imprimis si penetrati fuerint fumo accensi succini, mastich s (Nro. 53.).

Novi ante plures annos officialem, qui sumptis frustra aptissimis remediis suasu Ill. van Swieten frictionibus dictis curabatur.

Incipiendum semper a lenioribus.

Sudores post intermittentes remanentes tollendi sunt methodo in capite de syncho non putri memorata.

Pessimo olim more superata per corticem febre purgantia exhibuere, alii iterum ob metum recidivae omnia alvum moventia damnabant, si bene valeant a febre reconvalescentes, piaculum foret, corpus purgantibus turbare; saepe vero post fugatam febrem copia humorum inertium colligitur in primis viis; renatus porro a febre nimius saepe appetitus facile quid indigesti colligit, quod ni mature et blande expurgaretur, facile fomitem recidivae praeberet; sic in quadam febre intermittente epidemica aegris per duas, tresve septimanas ab omni febre liberis, lene purgans summo cum fructu dedit et aliquot vicibus repetiit van Swieten et ingentem inde copiam biliosae saburrae expelli vidit; neglectis purgantibus anorexia icterus, linguae sordities, urina rubicunda redibant (a).

Sunt et aliae febres ut rheumaticae, haemorrhoidales, etc. Sed de his in capitibus morborum, ad quos spectant, agam.

Pauca tantum de febre puerperarum differam. De huius natura dissentiunt Authores, nonnulli eam ad inflammatorias, alii ad putridas, alii denique ad malignas referunt.

Rariores sunt puerperis febres inflammatoriae, nisi a rudi obstetricantis manu, a frigidore admissio aëre, aut spirituosu potu et inde suppressis lochiis oriantur.

(a) Rati Advers medico practico. Vol. I. pag. 139.

oriantur, nascuntur nonnunquam, si gravidis, plethoricis, vegetis vinum generosum ad sustentandas vires ante partum praebetur.

Crebrius animadvertuntur synochi simplices, quae aut neglectae, aut non debite tractatae in putridas abeunt, praecipue si immundities lecti et lintheaminum concurrat, vel amicae puerperas copiosius invisent.

Denique, quibus in graviditate abs necessitate largius vena secta, aut post partum sanguis eductus fuit, quae calido regimine vexantur, aut quibus ob levem febrilem motum mixtura hoffmanniana, vel camphora propinatur, crebrius febribus exanthematicis laborant.

Praecaventur febres puerperarum diaeta tenui, potibus diluentibus, leviter emollientibus (nisi alia vetet ratio), alvo per clysmata aperta servata, munditiae lecti, aëre cum prudentia renovato, evitatis animi pathematibus, nimia loquacitae et medicamentorum usu, dum rite valent.

Doloribus levioribus post partum sanguinis grumi ex utero educuntur; acerbiores cauta manu paregoricis mitigandi sunt; ubi vero puerperae praecipue teneriores a mediocri opii dosi alto somno merguntur, de torpore, insolita graviditate capitis conqueruntur, si paululum delirent ab opio desistendum est (a).

Dum febris lactea exorbitat, sitis urget, calor maior vexat, alvus filet, praeter clysmata mixturam antiphlogisticam cum salibus mediis exhibere oportet, nec unquam ab his incommodum vidi.

Ubi febris puerperarum nata est, haec ut aliae inflammatoriae, putridae, aut mixtae pro diversitate
H
genii.

(a) Tralles Usus opii salubris et noxius. Tom. IV. pag. 120.

genii, symptomatum tractandae sunt; id solum monendum restat, vesicantia cautius apponenda esse ob vim irritantem et urinarias vias penetrantem, et corticem peruvianum, ubi proclivitas in putredinem animadvertitur, purgato corpore sine mora indicari; neque meticulosum nimis Medicum in purgantibus exhibendis esse oportet, sic Fel. Platerus in gravi puerperae febre cum convulsionibus leniter alvum cum levamine subduxit; vitanda vero sunt cathartica fortiora.

Hac methodo ea felicitate usus sum, ut ex innumeris puerperis, quarum curam per 28 annos habui, paucae febre puerperarum decubuerint et ex his unica ante biennium femina omnino intemperans e vivis eriperetur. In domo quoque regia obstetricia hauniensi inter trecentas et triginta septem puerperas duae feбри puerperali correptae fuerunt, quarum una succubuit, altera evasit, quod regimini frigido, debitae munditiei, peritae domus obstetrici et simplici methodo adscribunt (a).

FOR.

F O R M U L A E.

Nro. 1.

℞. **T** Amar. indor. unc. ij.
 coq. in lib. iβ aq. com. p. $\frac{1}{4}$.
 colat. add.
 Succ. citri unc. β.
 Mann. unc. ij.
 clarif. sum. omni $\frac{1}{2}$ h. unc. iiij.
 donec purg.

Nro. 2.

℞. Tinct. purg. Disp. Vien.
 seu seri lact. tamarind. lib. j.
 Sal Seignet. dr. vj. unc. j.
 Syrup. rosar. solut. unc. iβ.
 m. sum. ut prius.

Nro. 3.

℞. Pulp. Tamar. unc. iiij.
 Crystal. tart. dr. ij.
 Syrup. ros. solut. dr. vj.
 sumat saepius cochl. donec purgetur.

Nro. 4.

℞. Aq. font. unc. viij.
 Nitr. dr. ij.
 Mel. mercur. unc. ij.
 m. pro clysm.

Nro. 5.

℞. Decoct. hord. unc. viij.
 Suc. citr. unc. j.
 Syr. rub. id. unc. ij.
 Sal. polyc. dr. iiij.
 Nitr. dr. j.
 m. sum. omni bih. 2. coch.

H 2

℞. Aq.

℞. Aq. rub. id. lib. j.
 Suc. citr. unc. j.
 Sal. mirab. Glaub. dr. vj.
 Syrap. rub. id. unc. ij. β
 m. sum. omni bih. $\frac{1}{2}$. vasc.

Nro. 6.

℞. Decoct. hord. lib. jv.
 Oxymell. simpl. unc. iij.
 Acet. unc. j.
 Nitr. dr. j.
 m. sum. pro libitu.

Nro. 7.

℞. Sem. melon.
 — amygd. dulc. $\frac{1}{2}$ unc. j.
 f. $\frac{1}{c}$ aq. l. a. emul. lib. jβ. add.
 Nitr. pur. dr. β.
 Sacchar. q. f. ad gratiam.

Nro. 8.

℞. Aq. fl. samb. unc. viij.
 Roob samb. unc. ij.
 Acet. unc. j.
 Sal. mir. Glaub. unc. β
 m. sum. omn. bih. unc. j.

Nro. 9.

℞. Rad. gram. unc. iij.
 coq. p. $\frac{1}{4}$ h. in s. aq. comm.
 decoct. ferv. iufund. p. $\frac{1}{2}$ h.
 Flor. samb. unc. j.
 colat. lib. jβ. add.
 Sal. polych. dr. ij.
 Suc. citr. unc. j.
 Syr. 5. rad. unc. ij.

Nro. 10.

℞. Acetos. cum toto unc. iij.
 coq. p. $\frac{1}{4}$ h. in s. q. aq. col. lib. ijβ. add.
 Syr.

Syr. acetos. unc. ij.
m. sum. pro libitu.

Nro. 11.

℞. Ceras. matur. subacid. recent. lib. β.
inf. per $\frac{1}{2}$ h. in aq. ferv.
colat. lib. ij. add.

Syr. ceras. subacid. unc. ij.
m.

Nro. 12.

℞. Ribes matur. lib. β.
inf. aq. conguas. colat. lib. iij. add.
Syr. ribes unc. ij.

Nro. 13.

℞. Ferm. pan. lib. β.
Pulv. sem. sinap. unc. j.
Acet. q. s.

Nro. 14.

℞. Farin. fecal. unc. jv.
Pulv. sem. sinap. unc. iij.
Acet. q. s.

Nro. 15.

℞. Aq. comm. lib. β.
Suc. citri unc. j.
Extract. cort. peruv. unc. β.
Sal. polychr. dr. jβ.
Syr. acid. citr. unc. ij.
m. sum. omni bih. 2. cochl.

Nro. 16.

℞. Cort. peruv. rud. tus. unc. jβ.
coq. in aq. com. lib. ij. ad rem.
unc. xvj. colat. add.

Syr. berb. unc. ij.
Tart. vitriol. dr. jβ.

Nro. 17.

℞. Musch. gr. jv.

Sacch. alb. scrup. ij.
m. f. pulv.

Nro. 18.

℞. Camph. gr. xv.

Pulv. gumm. arab. dr. j.
mistis, et in mortar. vitreo diu tritis add.

Aq. melis. unc. jv.

Syr. kerm. unc. β.

m. sum. omni bih. aut trih. cochl.

Nro. 19.

℞. Rad. serpentar. virg. unc. j.

Coccinell. gr. xx.

fund. desuper aq. ferv. lib. jβ.

stent infus. per diem in loco

moder. calido. col. add.

Elaeosacch. cinnam. unc. β.

Nro. 20.

℞. Spir. corn. cerv.

Essent. castor. a gutt. xx.

Aq. cort. aurant. unc. jβ.

Syr. cort aurant. unc. β.

m. sum. omni bih. aut trih. $\frac{1}{2}$ cochl.

Nro. 21.

℞. Vitriol. alb. dr. β.

solv. in unc. jβ. aq. comm.

Nro. 22.

℞. Rad. altheae unc. ij.

Fol. — — unc. j.

coq. per $\frac{1}{4}$ h. in aq. font.

colat. lib. ij. add.

Oxym. simpl. unc. ij.

Nro. 23.

℞. Kerm. miner. gr. j.

Sacch. alb. scrup. j.

f. pulv.

Nro.

Nro. 24.

℞. Bol. arm. unc. j.
 Gumm. arab. dr. j.
 Aq. fl. rhoead. lib. j.
 Diacod. unc. j.

Nro. 25.

℞. Rad. salep. dr. iij.
 coq. per $\frac{1}{4}$ h. in aq. col. lib. jβ. add.
 Diacod. unc. j.

Nro. 26.

℞. Rad. satyr. in pulv. red. unc. β.
 solv. in unc. x. aq. calid.
 add.

Diac. onc. j.

Nro. 27.

℞. Rad. satyr. exsic. scrup. j.
 Elaeosacch. cinnam. gr. x.
 f. pulv.

Nro. 28.

℞. Rad. alth. unc. β.
 Herb. malv. manip. j.
 coq. c. lib. j. aq. ad reman. unc. jx.
 add.

Olei amygd.

Mel. mercurial. $\frac{1}{2}$ unc. jβ.

m. pro clysm.

Nro. 29.

℞. Cort. peruv. rud. tus.
 Lichenis island. $\frac{1}{2}$ unc. j.
 coq. per $\frac{1}{2}$ h. in aq. font.
 col. lib. jβ. add.
 Diacod. unc. jβ.

Nro. 30.

℞. Herb. salv. m. jβ.
 inf. unc. x. aq. ferv.

teg.

teg. vas, donec infus. refrig.

colat. add.

Syr. kerm. unc. β .

Nro. 31.

℞. Rad. alth. unc. β .

Herb. — m. j.

coq. c. lib. j. aq. ad rem. unc. jx.

add.

Olei amygd. unc. $j\beta$.

Electuar. lenit. unc. j.

m. pro clysmate.

Nro. 32.

℞. Aq. comm. lib. jv.

Sacch. alb. unc. ij.

Elaeosacch. citr. unc. β .

Spir. vitriol. q. s. ad gratiam.

m.

Nro. 33.

℞. Aq. comm. lib. jv.

Spir. vitriol. q. s. ad fortiolem acid.

Nro. 34.

℞. Curt. peruv. gros. modo tusi unc. j.

coq. per $\frac{2}{4}$ h. in aq. sub fin.

coct. add.

Alliariae.

Scord. $\frac{1}{2}$ m. j.

colat. lib. $j\beta$. ad

Vini lib. β .

Aq. theriac. unc. jv.

m. lintea liq. hoc calid. madida parti gangrae-
nosae applicentur.

Nro. 35.

Ad parandum serum lactis difficulter quantitas
spiritus vitrioli requisita determinatur tam ob
differentiam lactis, quam ipsius acidi, cum se-
rum

rum non raro saporem amariusculem aut nauseosum ab acidis mineralibus aquirat.

Nro. 36.

℞. Cort. peruv. rud. tus. unc. j.
coq. in lib. jv. aq. ad rem. unc. x. sub
fin. coct. add.
Flor. chamom. purg. iij.
col. exhib. pro clysm.

Nro. 37.

℞. Cort. peruv. rud. tus. unc. jβ.
Lim. mart. unc. β.
Cinnam. dr. ij.
Sacch. unc. β.
vitro angusti colli immixtis adfunde vini generosi lib. jβ. colat. exhib.
sum. bis aut ter de die unc. ij.

Nro. 38.

℞. Cort. peruv. in tenuis. pulv. red. unc. β.
Extract. mart. pom. dr. ij.
Syr. cinnam. q. s. ut f. el. valde moll.
sum. quater quinquies de die cochl.

Nro. 39.

℞. Herb. absinth.
— cent. min. — dr. vj.
inf. aq. ferv. lib. ij. Stent infus. donec refrigerer. col. add.
Syr. card. bened. unc. jβ.

Nro. 40.

℞. Rad. ipec. dr. j.
inf. per noct. in aq. unc. j.
col. mane factae add.
Elaeosacch. cinnam. dr. j.

Nro. 41.

℞. Rad. gram. unc. iij.
— alth. unc. jβ.

coq.

coq. per $\frac{1}{4}$ h. in aq. colat. unc. xx. add.

Ter. fol. tart. dr. ij.

Oxym. simpl. unc. ij.

sum. omni bih. aut trih. $\frac{1}{2}$ vascul. theat.

Nro. 42.

℞. Gumm. arab. unc. β.

aq. fl. rhaead. lib. j.

Syr. alth. unc. j.

sum. omni bih. 2. cochl.

Nro. 43.

℞. Fl. malv. in pulv. gros. redact. lib. β.

coq. c. s. q. lactis in pulvem sub fin. add.

Flor. samb. rud. tusor. unc. jβ.

ut f. l. a. catapl.

Nro. 44.

℞. Bacc. iunip. tus. unc. ij.

inf. in aq. stil. iunip. lib. ij.

dig. vas. claus. in loco moder. calido

per 3. h. add.

Roob iunip. unc. ij.

col. exhib.

Nro. 45.

℞. Tinct. aquos. rhei unc. jv.

Ther. fol. tart. dr. iiij.

Oxym. scill.

Syr. cinn. $\overline{a}$ unc. jβ.

m. sum. 2. cochl. omni 3^a aut 4^a h.

Nro. 46.

℞. Rad. cichor.

Herb. tarax.

Tamar. $\overline{a}$ unc. ij.

coq. in aq. per $\frac{1}{2}$ h. col. lib. ij. add.

Ter. fol. tart. ij.

Syr. s. rad. unc. iiij.

Succi citr. unc. j.

Spir.

Spir. nitr. dulc. gutt. xxx.

m.

℞. Tarax. recent. c. toto part. iij.

Acetos. part. j.

exprim. inde succ. unc. iij. add.

Terr. fol. tart. dr. j.

Syr. de cinnam. dr. vj.

m. sum. pro dosi.

Nro. 47.

℞. Gumm. ammoniac.

— galb.

Extract. cent. min. $\frac{1}{2}$ dr. ij.

— rhei

Sal polychr. $\frac{1}{2}$ dr. j.

f. l. a. pil. gr. iij.

sum. ter. de die. v.

Nro. 48.

℞. Cort. peruv. alcohol. dr. vj.

Sal. polychr. dr. ij.

Syr. de cinn. unc. j.

Aq. calaminth. unc. viij.

m.

Nro. 49.

℞. Pulv. cort. peruv. minutis. unc. j.

f. cum s. q. syr. de cinnam.

Bol. N.^o xij.

Nro. 50.

℞. Cort. peruv. rud. tas. unc. j.

coq. in lib. jβ. aq. ad rem. unc. jx.

d. pro clysm.

Nro. 51.

℞. Roob. iunip.

— samb. $\frac{1}{2}$ unc. ij.

Oxym. scil. unc. j.

Pulv. cent. min. unc. β.

Sal

Sal absint. dr. ij.

Syr. menth. q. s. ut f. el. vald.
molle.

sum. ter de die cochl.

Nro. 52.

℞. Zingib. cond.

Theriac. diates. $\frac{1}{2}$ unc. j.

Syr. de cinnam. dr. vj.

sum. omni 4^a h. dr. j.

Nro. 53.

℞. Styrac. calamit.

Benzoes

Succin. $\frac{1}{2}$ unc. β.

in frustula minora leniter contrita exhibe pro
suffimigio.

FINIS.